

**O CONTRIBUȚIE DOCUMENTARĂ DIN SECOLUL AL XVIII-LEA
PRIVITOARE LA UNIREA BISERICII ROMÂNILOR DIN TRANSILVANIA
CU BISERICA ROMEI (1697-1701)**

**EIN DOKUMENTARISCHER BEITRAG AUS DEM 18. JAHRHUNDERT,
BETREFFEND DIE UNION DER RUMÄNISCHEN KIRCHE AUS SIEBENBÜRGEN
MIT DER KIRCHE ROMS (1697-1701)**

ZUSAMMENFASSUNG

Die Studie präsentiert ein „alter lateinischer Kodex“ oder *codex manuscriptus*, das als Argumentations- und Dokumentationsbasis für August Treboniu Laurian (1846) und Nicolaus Nilles (1885) gedient hat, und welches die wichtigsten Dokumenten der Union der Rumänen mit der Kirche Roms enthält, aus der Zeitspanne 1698-1702. Die Existenz des Manuskripts wurde von einen Teil der Geschichtsschreibung unter Frage gestellt und bestreitet.

Dieser war auch der Grund und der Wahl der Autorin dieser Studie, eine Präsentation der mit dem Kodex verbundenen Geschichtsschreibung zu machen, dessen dokumentarischen Inhalt zu präsentieren, sowohl der Versuch machen, den Autor dieser handgeschriebenen Kopie zu identifizieren (in der Jesuitenredaktion oder in dem Milieu der Basilitanenordnung in Blaj). Wahrscheinlich wurde das Manuskript geschrieben um die Situation der mit der Kirche Roms unierten Rumänen zu präsentieren. Die von dem rumänischen Bischof Grigorie Maior geleitete Delegation an dem Synode aller mit Rom unierten Bischöfe östlicher Gesetzes aus dem Reich, von Maria Theresia im 1773 in Wien gerufen, präsentierte diese Situation. Nicht an letzter Reihe hat die Studie vor, die Quantifizierung der Bedeutung und Wichtigkeit der Dokumenten erhalten in dem Manuskript, in die Epoche der ersten Erstellung der Geschichte der Rumänischen Unierten Kirche.

Die Studie präsentiert auch, in der Beilage, die komplette Überschreibung der Dokumenten die in dem Kodex, der in der betreffenden Geschichtsschreibung im 19. Jahrhundert präsentiert wird, erhalten sind und liegen, und jetzt der historiographischen Kreislauf wiedergegeben wird.

În încercarea de atenuare a dificultăților în vederea reconstituirii istorice a evoluției Bisericii Unite din Transilvania, abordare care a suferit în secolul al XIX-lea și, mai ales, în secolul al XX-lea de o înverșunare accentuată datorită caracterului partizan al eforturilor istoriografiei ortodoxe sau greco-catolice, vă propunem o reapropiere de consultarea izvoarelor, în tentativa fixării principalelor documente referitoare la Unirea Bisericii Românești din Transilvania cu Biserica Romei¹.

Din dorința întregirii bazei documentare referitoare la momentul Unirii, vă supunem atenției un document controversat, relativ des citat în bibliografia de profil. Este vorba de așa numitul "codice vechiu latinesc" sau *codex manuscriptus*, ce a servit drept bază argumentativă documentară pentru August Treboniu Laurian (1846) și Nicolaus Nilles (1885)².

¹ Remus Câmpeanu, *Reactualizarea unei controverse istoriografice. Mitropolitul Atanasie și Unirea religioasă*, în *Anuarul Institutului de Istorie*, Cluj, XXX, 1992, p. 45-48; Idem, *Între patimă și luciditate. Opinii istoriografice critice privind Unirea religioasă a românilor ardeleni*, în vol. *300 de ani de la Unirea Bisericii Românești din Transilvania cu Biserica Romei. Actele colocviului internațional din 23-25 noiembrie 2000*, coord. Gheorghe Gorun și Ovidiu Horea Pop, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2000, p. 307-323; Nicolae Gudea, *Biserica Română Unită. 300 de ani (1697-1997)*, Cluj-Napoca, 1994, p. 10-15; Gheorghe Gorun, *Problematika Unirii Bisericii românești din Transilvania cu Biserica Romei între istorie și politică*, în vol. *Spiritualitate transilvană și istorie europeană*, editori Iacob Mârza & Ana Dumitran, Alba Iulia, 1999, p. 149-159; Idem, *Experiența istorică a primului secol al existenței Bisericii Greco-Catolice românești*, în vol. *300 de ani de la Unirea Bisericii Românești din Transilvania cu Biserica Romei*, p. 169-182, Idem, *Biserica românească și societatea transilvană. Studii de istorie a Bisericii greco-catolice românești*, Oradea, Editura Logos '94, 2002, p. 71-84; Mircea Basarab, *Uniatismul transilvan între toleranță și emancipare*, în vol. *Toleranță și conviețuire în Transilvania secolelor XVII-XIX*, coordonator Ioan Vasile Leb, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2001, p. 67-80.

² Mulțumim pe această cale **pr. dr. Nicolae Dănilă**, pentru încurajarea, ajutorul și contribuția sa științifică la analizarea și depistarea importanței manuscrisului prezentat.

Istoriografia legată de *codex manuscriptus*

De-a lungul timpului, existența și veridicitatea sa a fost mult, contradictoriu și partizan discutată. Istoriografia de factură greco-catolică, prin vocile autorizate ale lui Augustin Bunea, Zenovie Pâclișanu sau monseniorului Octavian Bârlea s-au raportat la acesta în maniera lui Laurian-Nilles, preluând informațiile acestora drept autentice³, în timp ce istoriografia ortodoxă, prin elita acesteia – Nicolae Densușianu (greco-catolic dar îmbrățișând viziunea ortodoxă), I. Crișianu, George Popoviciu, Silviu Dragomir, Ștefan Meteș, Ștefan Lupșa, Dumitru Stăniloae sau Mircea Păcurariu – au considerat codicele apocrif sau inexistent⁴.

Demn de menționat e faptul că, în *Hronica* sa, Gheorghe Șincai semnală: "Diploma I Leopoldinum ex archivo capituli Albensi"⁵, dar generația sa (Micu, Maior⁶), spre deosebire de cea a lui Laurian-Nilles⁷, care au avut fără îndoială acest text în față, independent însă unul de celălalt, nu au consultat acest manuscris, deși Șincai citează (!) din acel codex rezoluția imperială din 14 aprilie 1698, parte a manuscrisului azi pierdută.

În starea actuală de conservare (suportul material nu a suferit deteriorări fizice, ci doar ușoare efecte chimice ale trecerii timpului) relativ bună a fâșiei consultate, manuscrisul este depozitat în *Archivum Archiepiscopale et Capitulare Albae Iuliensis*, sub cota 114, prezintă 14 foi față-verso (37x22 cm.) legate, evident ca fiind parte a unui corpus din care acestea au fost desprinse⁸.

Importanța documentului discutat nu constă în valoarea inedită, originalitatea documentelor sau actelor Unirii pe care le conține, datorită în primul rând faptului că, în chiar epoca desfășurării evenimentelor, iezuiții au fost cei care au pus în circulație copiile principalelor acte ale Unirii. Tot ei au consemnat în cronicile vremii evenimentele legate de actul Unirii printr-un Andreas Freyberger⁹, Rudolph Bzenszky¹⁰, Andreas Illia¹¹, Szentiványi Marton, Timon Sámuel, Gábor Antal, Moroni Pál, Kazy János, Csernovics Ferenc¹², Francisc Fasching¹³, Joseph Fiedler¹⁴, sau ulterior reformații în

³ Nicolae Densușianu, *Independența bisericească a Mitropoliei Române de Alba Iulia. Cercetare istorico-critică*, Brașov, 1893; Augustin Bunea, *Vechile episcopii românești a Vadului, Geogiului, Silvașului și Bălgradului*, Tipografia seminarului arhidieceșan, Blaj, 1902; Idem, *Din istoria românilor. Episcopul Ioan Inocențiu Klein (1728-1751)*, Blaj, 1900; Idem, *Episcopii Petru Paul Aron și Dionisiu Novacovici*, Blaj, 1902; Zenovie Pâclișanu, *Istoria Bisericii Române Unite (Partea I-a, 1697-1751)*, în *Perspective*, an XVII, nr. 65-68, 1994-1995; Octavian Bârlea, *Unirea Românilor (1697-1701)*, în *Perspective*, anul XIII, nr. 49-50, 1990.

⁴ I. Crișianu, *Beiträge zur Geschichte der kirchlichen Union der Rumänen in Siebenbürgen unter Leopold I*, Hermannstadt, 1883; George Popoviciu, *Unirea românilor din Transilvania cu Biserica Romano-Catolică sub imperatul Leopold I*, Lugoj, 1901; Silviu Dragomir, *Românii din Transilvania și Unirea cu Biserica Romei. Documente apocrife privitoare la începuturile unirii cu catolicismul roman (1697-1701)*, București, 1963 (reprint Cluj-Napoca, 1990); Ștefan Lupșa, *Biserica Ardeleană și "Unirea" în anii 1697-1701*, București, 1948; Ștefan Meteș, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Ardeal și Ungaria*, vol. I, Arad, 1918, (ediția a II-a, Sibiu, 1935); Dumitru Stăniloae, *Uniatismul din Transilvania, încercare de dezmembrare a poporului român*, București, 1973; Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II (sec. XVII-XVIII), ed. a II-a, București, 1994.

⁵ Gheorghe Șincai, *Opere. Hronica Românilor*, vol. III, ediție îngrijită și studiu asupra limbii de Florea Fugariu, prefață și note de Manole Neagoe, București, 1969, p. 237, 248.

⁶ Samuelis Klein, *Historia daco-romanorum sive valachorum*, cap. VII-XV, editată de August Treboniu Laurian, în *Foaia pentru Minte, Anima și Literatură*, Brașov, 1862; Petru Maior, *Istoria Bisericii Românilor...*, Buda, 1813.

⁷ August Treboniu Laurian, *Documente istorice despre starea politică și religioasă a românilor din Transilvania*, în *Magazin istoric pentru Dacia*, suptu redacția lui A. T. Laurian și Nicolae Bălcescu, tom III, București, 1846, p. 267-330; N. Nilles, *Symbolae ad illustrandam historiam Ecclesiae orientalis in terris Coronae S. Stephani*, Oeniponte, 1885.

⁸ Depozitat la Gyulafehérvári Püspöki Levéltár (Arhiva Arhiepiscopiei Catolice, Alba Iulia), în fondul: Külön Kezelt Vegyes Iratok, nr. 1/b, cutia 1, cota 114, după "Indexul actelor din pachetele S1-30" (acte neînregistrate), litera U: *Unio (vallási) története, rendeletek, határozatok ezzel kapcsolatosan*.

⁹ Andreas Freyberger, *Historica Relatio Unionis Walachicae cum Romana Ecclesia factae a. 1701 eorumque, qua in unionis negotio subsecuta sunt usque ad novembrem anni 1702^{di}*, versiune românească și studiu introductiv de Ioan Chindriș, Cluj-Napoca, Clusium, 1996.

¹⁰ Rudolph Bzenszky, *Sylogimaeorum Transylvaniae Ecclesiae Libri Septem de Rudolph Bzenszky*, editat de V. Rus, în *Acta Musei Napocensis*, 33/II, 1996 (1997), p. 369-457; 34/II, 1997 (1998), 183-275.

¹¹ Andreas Illia, *Ortus et progressus variarum in Dacia gentium et religionum cum principibus ejusdem usque ad annum 1722*, Claudiopoli, 1730.

¹² Vezi în acest sens: Gáldi László, *Magyar-román szellemi Kapcsolatok*, Budapest, 1942, p. 31-33, care afirma că odată cu apariția lucrării lui Fasching, *Nova Dacia*, Cluj, 1743, au început să apară în epocă relatări asemănătoare despre Unirea românilor în tipăriturile iezuite (p. 33).

¹³ Francisc Fasching, *Nova Dacia*, Claudiopoli, 1743.

lucrările unor István Katona¹⁵, Péter Bod¹⁶, Iosif Benkő¹⁷, Cserei Mihály¹⁸.

Conținutul codex-ului manuscris

Partea din codice redescoperită de noi conține, integral, nouă importante documente ale Unirii din perioada 1697-1701 și două fragmente, poziționate la începutul și sfârșitul documentului, dovadă pertinentă că acest codice îi viza în exclusivitate pe români și conținea un număr mai mare de acte ale Unirii românilor cu Biserica Romei.

Codicele, așa cum se păstrează azi, debutează cu un fragment din *Enciclica cardinalului Kollonich* din 2 iunie 1698 (1^r-v), anume începând cu enumerarea punctelor florentine, fără partea introductivă a scrisorii cardinalului, care se găsește, în copie manuscris și ca exemplar tipărit, în *Archivum Primatiale Strigoniense* (338/1) și a fost editată ulterior de: Freyberger (53-55), Katona (t. XVII, v. 36, p. 63-67), Șincai (p. 238), S. Klein (cap. VIII, p. 153-154), A. T. Laurian (p. 278-285), Fiedler (p. 370-372), Nilles (p. 196-198), Cipariu (p. 73-76) și mai târziu de către: Siegescu (p. 21-23), Păclișanu (p. 108), Dragomir (p. 24), Stăniloae (p. 21), Păcurariu (p. 293-294), Dănilă (p. 134)¹⁹.

Urmează cele trei procese verbale, mult discutate și controversate, ale sinodului de unire din februarie 1697 condus de Teofil (1^v-3^r) și care au fost expuse în literatura de profil (de obicei însoțite de declarația de unire a episcopului Teofil semnată în 21 martie 1697, *professio fidei* cu cele patru puncte florentine, care aici lipsește): Freyberger (p. 43, declarația de unire fără procesele verbale), Fasching (p. 28, aceeași), Katona (p. 63, aceeași), Șincai (p. 234, aceeași), S. Klein (p. 147-148, aceeași), Laurian (text identic, p. 267-272), Cipariu (p. 80, citându-l pe A. Illia, *Ortus et progressus ...*, declarația de unire fără procesele verbale), Nilles (text identic, p. 165-169²⁰), Siegescu (p. 16-19), T. V. Păcățianu (p. 32-36), Păclișanu (p. 100-101), Bârlea (p. 10), Dănilă (p. 7²¹, 7²²; 4²³); text considerat apocrif, iar sinodul contestat în desfășurarea sa de: Popoviciu (p. 42-49), Dragomir (p. 24), Lupșa (p. 29, 33, 36), Stăniloae (p. 20), Păcurariu (p. 291-292, caracterizate drept "acte false plătuite de iezuiți mai târziu").

Un alt act important și comentat în istoriografia de profil și a cărui copie se găsește în documentul nostru este *diploma imperială din 16 februarie 1699* (3^r-5^r) semnată de către împăratul Leopold, "Episcopus Strigoniensis" Leopoldus Cardinalis a Kollonich (și nu "Archi-Ep[iscop] Strigoniensis" cum apare la Nilles, p. 227) și "Comes Sámuel Kalnoki". Ciornele diplomei, în număr de două, și alte două exemplare tipărite ale acesteia se găsesc în *Archivum Primatiale Strigoniense* (338/1) și a fost editată ulterior de: Freyberger (p. 57-63), S. Klein (p. 155-156), Șincai (p. 243-245), Maior (p. 80-82, datată 15 februarie 1699), Laurian (p. 285-293), Hintz (p. 34, 107²⁴), Fiedler (p. 373-

¹⁴ Joseph Fiedler, *Die Union der Walachen in Siebenbürgen unter K. Leopold I*, în *Sitzungsberichte der Philosophisch-Historischen Classe der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften*, vol. 27, caietul III, Wien 1858, p. 350-382.

¹⁵ István Katona, *Historia critica regnum Hungariae*, tom XVII, Budae, 1805.

¹⁶ Péter Bod, *Brevis Valachorum Transylvaniam incolentium historia*, ms. litografiat, Cluj, 1890, vezi în Dumitran, Ana, Gúdor Botond, pr. Dănilă, Nicolae, *Relații interconfesionale româno-maghiare în Transilvania (mijlocul secolului XVI - primele decenii ale secolului XVIII)*, Alba Iulia, 2000.

¹⁷ Iosif Benkő, *Transsilvania sive specialis*, II, Viena, 1788, p. 230 și următ.

¹⁸ Cserei Mihály, *Historiája*, Pesta, 1852, apud David Prodan, *Supplex Libellus Valachorum. Din istoria formării națiunii române*, ediția a IV-a, București, Editura Enciclopedică, 1998, p. 168.

¹⁹ Nicolae Dănilă, *Documentele Unirii în Arhiva Primațială de la Esztergom*, în *Discobolul*, serie nouă, anul VI, nr. 49-51, 2002, este cea mai recentă prezentare, succintă, a documentelor din «dosarul» Unirii românilor din Arhiva Primațială de la Esztergom, *Archivum Ecclesiasticum Vetus*, cota 338/1-13; vezi, mai ales, pr. Nicolae Dănilă, *Documentele Unirii de la Alba Iulia (1697-1701). Enciclica Cardinalului Kollonich din 2 iunie 1698*, în *Unirea*, serie nouă, anul X, nr. 1-2 (90-91), 1999.

²⁰ N. Nilles, anterior, în 1880, în *Zeitschrift für Katholische Theologie* în continuare: *Z. K. Th.*, p. 190-192, 373-375.

²¹ Nicolae Dănilă, *Documentele Unirii de la Alba Iulia (1697-1701). Actele sinodului din februarie 1697*, în *Unirea*, serie nouă, anul IX, nr. 3, martie 1998.

²² Idem, *Documentele Unirii de la Alba Iulia (1697-1701). Actele sinodului din februarie 1697*, în *Unirea*, serie nouă, anul IX, nr. 4, aprilie 1998.

²³ Idem, *Dezbinarea religioasă din anii 1697-1701. Unirea românilor transilvăneni cu Biserica Romei. Dosar critic. „Sinodul” de la Alba Iulia din februarie 1697*, în *Credința străbună*, nr. 2 (131), februarie 1997.

²⁴ J. Hintz, *Geschichte des Bisthums der griechisch-nichtunierten Glaubensgenossen in Siebenbürgen*, Hermannstadt, 1850.

375), Nilles (p. 224-227), Siegescu (p. 29-30), Păcățianu (p. 39-41²⁵), Hurmuzaki (vol.V/I, 1885, p. 373-375²⁶), Lupșa (care îi neagă existența, p. 26), Pâclișanu (p. 114), Bârlea (p. 29-30), Stăniloae (p. 26), Păcurariu (p. 298-299), Dănilă (p. 137-138).

Codicele nostru se continuă cu *Rezoluția Guberniului transilvan despre unirea românilor* (26 septembrie 1699) - 5^r-6^r- în limba maghiară, așa cum de altfel specifica și Nilles (p. 235-238) că l-a tradus din limba maghiară în latină, făcând trimitere la colecția lui Hevenes de la Biblioteca Centrală Universitară din Buda (p. 92-96). *Rezoluția* a mai fost citată și comentată în literatura de profil de: Klein (p. 161-162) Șincai (p. 246), Laurian (p. 294-298), Hintz (p. 95-97), Fiedler (p. 360), Cipariu (p. 84-85), Hurmuzaki (p. 39-40), Păcățianu (p. 41-42), Popoviciu (p. 118-120), Pâclișanu (p. 117-118), Bârlea (p. 34).

Legat de documentul anterior este cuprins în codice și a doua *protestație a lui Atanasie trimisă Guberniului* în 30 septembrie 1699 (6^r), semnată aici "Nos cum tota Synodo Valachor[um] in Transilvania", spre deosebire de cum se găsește la Nilles (p. 241-242, anterior, 1880, în *Z. K. Th.*, p. 379-380), unde apare în plus: "Datum ex Regio Transilvaniae Gubernio, Albae Juliae die dicta 26 Septembris anno 1699/ Extradata per Ludovicum Naláczi, secretar[ius]" citând colecția lui Hevenes (p. 92-96); de asemenea, *protestația* mai poate fi găsită la: Freyberger (p. 65), Klein (p. 162), Șincai (p. 247-248), Laurian (p. 299-301), Cipariu (p. 85), Siegescu (p. 30-34), Păcățianu (p. 43), Bârlea (p. 34-35), Popoviciu (p. 122), Lupșa (p. 52-53).

Decretul imperial de Unire a lui Leopold continuă documentul nostru și e datat în 12 decembrie 1701 (6^v-7^r), spre deosebire de Klein (p. 169), Șincai (p. 250-251), Bod (p. 263), Cipariu (p. 85-86), care îl datau la 12 decembrie 1700, iar Laurian (p. 301-304), Păcățianu (p. 43-44), Pâclișanu (p. 119), Bârlea (p. 52), Lupșa (p. 57, dar repetat întocmai în 1701), Stăniloae (p. 26) în 12 decembrie 1699, pentru ca Hintz (p. 107), Fiedler (p. 381, specifica faptul că o copie a decretului se păstra la o persoană particulară, la el apărea "Cibinium allatae 1702. 29 Ianuarii") și Nilles (p. 341-342, text integral precum și după semnături ca și la Fiedler: "Cibinium allatae 1702. 29 Ianuarii") să-l dateze în 12 decembrie 1701. Aceste diferențe ne fac să credem că această copie a fost făcută după un original din 1700 și că decretul, cel mai probabil, a fost emis la 1699 și repetat în 1700 și 1701, prin grija lui Kollonich și Fiath.

Acest *Decret* este urmat, în documentul nostru, fără nici o introducere sau comentariu referitor la sinod, de *Sinodul convocat de Atanasie* și datat 5 septembrie 1700 (7^r-8^v), urmat de lista protopopilor care au participat la sinod, cu același număr de protopopi și preoți ca și la Nilles (p. 249: "Universim: archidiaconi 54 cum sacerdotibus 1563"), dar cu diferențe minore în formulare față de Nilles, de ex. în *Codice* apare (f. 7^v) "Archi-Diaconus Daniel ex Illia cum 20 Sacerdotibus", în timp ce la Nilles (p. 249): "Archidiaconi cum sacerdotibus/Daniel ex Illia cum 20", precum și în *Codice* este transcris, la un moment dat: "Archi-Diaconus Ioannes ex Kopánd", iar la Nilles (p. 249) Ioannes de Lopánd. Textul sinodului cu sau fără lista protopopilor și preoților comentată și analizată a fost redată și de către Klein (p. 170-171, 1640 de preoți), Șincai (p. 252-253, 55 de protopopi), Laurian (p. 307-312, 54 protopopi), Nilles (p. 246-247, 249, și în *Z. K. Th.*, p. 381-382, fără lista protopopilor), Cipariu (p. 86-87), Siegescu (p. 34-36), Păcățianu (p. 45-46), Pâclișanu (p. 121-122), Bârlea (p. 37-38), Dănilă (p. 15-21²⁷); contestarea sinodului apare la: Popoviciu (p. 124-128), Dragomir (p. 54-58), Lupșa (p. 34, 92-93), Stăniloae (p. 27).

După un scurt comentariu, în care sunt dateate ambele acte în 5 septembrie 1700, sunt expuse cele 28 de articole disciplinare (8^v-10^r), așa cum au mai fost redate și de către: Klein (p. 178, datează sinodul în 14 septembrie 1700, în urma căruia au fost adoptate 28 de canoane disciplinare, dar pe care nu le enumeră), Laurian (p. 312-317), Cipariu (p. 77, la fel), Nilles (p. 247-249), Păcățianu (p. 46-49, apare tot 14 septembrie, dar și cele 28 de canoane), Pâclișanu (p. 122), Bârlea (p. 39), Popoviciu (p. 129-133), Dănilă (p. 17-19²⁸) și contestate de Lupșa (p. 62-65), Dragomir (p. 54-58), Stăniloae

²⁵ T. V. Păcățianu, *Cartea de aur sau Luptele politice-naționale ale românilor de sub coroana ungară*, I, ed. a II-a, Sibiu, 1904 (toate textele sunt traduse integral în română și nu sunt date în latină sau maghiară).

²⁶ Eudoxiu Hurmuzaki, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, vol. V/I, București, 1885.

²⁷ N. Dănilă, *Documentele Unirii de la Alba Iulia (1697-1701). Marele Sinod din septembrie 1700 – 300 de ani –*, în *Unirea*, serie nouă, anul XI, nr. 9 (104), septembrie 2000.

²⁸ *Ibidem*.

(p. 27).

Următoarele două acte sunt legate de vizita lui Atanasie la Viena, așa cum este specificat în comentariul ce însoțește primul act. Primul dintre ele redă *Confirmarea lui Atanasie* (f.10^r-11^r) ca "episcop al neamului celui românesc din Ardeal" (10^v) din 19 martie 1701, așa cum acest document mai apare menționat și la Freyberger (p. 115-117), Klein (p. 179-180), Șincai (p. 257-258), Laurian (p. 318-321), Fiedler (p. 361, textul la p. 376-380), Nilles (p. 289-290, citează colecția Hevenesi, p. 34-35), Cipariu (p. 87), Hurmuzaki (p. 56), Popoviciu (p. 149-151), Pâclișanu (p. 125-126), Bârlea (p. 44-45, 49), Lupșa (p. 81), Stăniloae (p. 29). Al doilea act conține mult discutata *a doua diplomă leopoldină* (19 martie 1701) - 11^r-14^r- așa cum mai poate fi ea consultată la *Archivum Primatiale Strigoniense* (338/7), sau la Freyberger (p. 98-111), Klein (p. 185-188), Fiedler (p. 376-380), Nilles (p. 292-301, citând colecția Hevenesi, p. 28-33), Cipariu (p. 88), Păcățianu (p. 50-52), Popoviciu (p. 129-131), Pâclișanu (p. 129-131), Lupșa (p. 81-84), Stăniloae (p. 30), Dănilă (2002, p. 142).

Ultimul act este un fragment din "mandatum Imperatoris ad status et ordines Transylvaniae data Viena 13 Febr. 1702" adresat de împărat Stărilor transilvănene, care nu recunoșteau privilegiile date românilor în urma adoptării catolicismului și care preconiza îndreptățirea egală a confesiunilor primite, accentuând privilegiile date Bisericii Catolice. Deși actul nu apare la Freyberger, Nilles sau Hevenesi, îl putem găsi la Klein (p. 193), Șincai (p. 268), Laurian (p. 323-326), Fiedler (p. 382), Popoviciu (p. 172), Veress (p. 269-270²⁹), Lupșa (p. 82)³⁰.

Comentariile copistului

La începutul unor acte din codicele manuscris apar unele comentarii succinte ale copistului, inexistente la Laurian sau Nilles, element ce ne determină să încercăm presupoziția, după forma, conținutul, unele confuzii și inversiuni cronologice conținute în comentariu și aranjarea documentelor, că autorul comentariilor și cel care a copiat documentele a fost un călugăr iezuit.

În acest sens, la începutul primului proces verbal al sinodului lui Teofil, din februarie 1697 (f.1^v), copistul nota, considerând eronat, Teofil fiind mort de 11 luni, *Enciclica* lui Kollonich emisă la data ținerii sinodului la Alba Iulia: "Hoc postquam ArchiEpiscopus Theophilus accepisset, illis eodem Anno synodum generalem Ecclesiae suae Albae Iuliae indixit, in qua de Unione sequentia tractata sunt."³¹ De asemenea, la finalul rezumatului celui de-al treilea proces verbal al aceluiași sinod (f. 3^r) copistul consemna: "Finito hoc Concilio Theophilus Episcopus fatis cessit, successit ei Athanasius, vir eximiae pietatis."³²

O altă presupoziție pe care o avansăm ținând seama de contextul epocii în care s-a făcut copierea actelor, indicată de data purtată de penultima filă a codicelui, este că această copiere a materialelor și documentelor istorice poate fi subordonată "programului" istoric inițiat și susținut de către episcopul Grigorie Maior, în timpul căruia au fost adunate date privitoare la istoria Bisericii Unite din Transilvania³³, perioada din care datează de altfel și prima sinteză de istoria Bisericii românilor, în redacția lui Samuil Micu.

În continuare găsim intervențiile copistului intercalate între documentele copiate. În debutul *rezoluției Guberniului transilvan* (26 Septembrie 1699) stă scris un comentariu în limba latină (f. 5^r) urmat de textul actului în limba maghiară: "Regium Gubernium Anno 1699 die 26 septembris Albae

²⁹ Andrei Veress, *Bibliografia româno-ungară*, vol. I (1473-1780), București, Cartea Românească, 1931.

³⁰ Redăm în anexa studiului nostru transcrierea integrală a documentelor conținute în manuscrisul redescoperit. Transcrierea documentelor în limba latină aparține d-șoarei **prep. univ. Andreea Mârza**, căreia îi mulțumim pentru ajutorul dat.

³¹ *Codex manuscriptus*, loc.cit., f. 1^v: "După ce arhiepiscopul Teofil a primit acest lucru (*Enciclica?*), a făcut-o cunoscută la Alba Iulia, în același an, în sinodul general al Bisericii sale, în care au fost tratate următoarele referitoare la Unire".

Transcrierea și traducerea comentariilor din limba latină aparține d-șoarei **prep. univ. Andreea Mârza**, căreia îi mulțumesc pentru aportul adus la realizarea acestui studiu.

³² *Ibidem*, f. 3^r: "La terminarea acestui Conciliu, a murit episcopul Teofil, urmând acestuia Atanasie, bărbat de o aleasă evlavie".

³³ A se vedea conținutul manuscrisului, ce cuprinde istoria Bisericii Unite (perioada consultată de noi, 1772-1776, 1776-1778, 1778-1782, 1779-1782), redactat de către călugării mănăstirii din Blaj, de la Wiener Hofkammerarchiv, fond: Geistlichkeit, Stiftungen und Schulen, cota: nr. 308, Fasz. 12, filele 42-330.

Iuliae cum pleno consensu etiam Catholicae Religioni addictorum de negotio Unionis Valachorum ita resolvit.³⁴; iar în finalul actului emis de autoritățile guberniale (f. 6^r) copistul conchidea: "ArchiEpiscopus intellecta hac Gubernii ordinatione perspicuensque eam futuram Sacrae Unionis impedimenta congregata prima iorum et quos citius habere poterat, Archidiaconi et sacerdotum synodo hanc protestationem fecit."³⁵

În încercarea unei concise descrieri a frământărilor din Transilvania anului 1699, care să explice emiterea diplomei imperiale din 16 februarie (f. 6^v), copistul relatează:

"Ordinaverat quoque [Regium] Gubernium, ut ex utraque Religione Catholica scilicet et Acatolica commissarii exmitterentur, qui per Pagos investigarent, anplebs, rudisq[ue] populus universus cui Religioni vellet se unire, et num sponte sua recipere Unionem cum Romano Catholica Ecclesia vel vero tantum clerus ad hanc Unionem amplectendam paratus sit. Volebant et enim haeretici per hoc terrefacere, et ab unione convertere Valachos, et tumultus excitare in plebe Ritus sui tenaci, quasi per hanc Sacram Unionem Ritus Ecclesiae Valachicae aliunde sanctus et approbatus utpote a sanctis Patribus et oecumenicis Conciliis traditus. Imperatori Leopoldo detulerunt, quod Unio haec tumultus excitet; Imperator vero novum misit Decretum sequenti tenore."³⁶

În maniera unui rezumat explicativ, ce vine să sublinieze importanța evenimentului redat de actele copiate, se prezintă și comentariul ce se află între sfârșitul listei cu protopopii români și enumerarea celor 28 de articole disciplinare (f. 8^v) stabilite în timpul sinodului de Unire condus de mitropolitul Atanasie (4 septembrie 1700):

"Hi sunt, qui Concilio ratione Unionis cum Romana Ecclesia Archi Diaconi interfuerunt cum tribus de omni Pago senioribus saecularibus, pariter de omni Districtu Iurato, duobusq[ue] Deputatis sacerdotibus, multiq[ue] alii adfuere, ita ut in administrationem raperentur aliae nationes Albae habitantes, dicerentq[ue] Universos Valachos illuc concurrisse, convenerant autem vel ideo maxime, ut viderent, num per hanc Unionem ipsorum Lex, seu Ritus aliqua ex parte mutatur, quod ubi Archi Episcopus declaravit, ipsis nulla in re Ritus mutationem fieri, cuncti aqvivere.

Ita Anno 1700 Unio Ecclesiae Transylvano Valachiae cum Romana Ecclesia confirmata, pleneq[ue] stabilita est. In ultima sessione 28 Articuli conditi sunt disciplinam ecclesiae concernentes, uti originale hodieum praesefert hunc in modum: Anno Domini 1700 [Septem]bris [quar]ta hoc tempore celebrata est synodus generalis in Metropolia Albae Iuliae praesentibus omnibus Archi Diaconis Regni Transylvaniae, qui sunt Valachi."³⁷

Legătura între importanța acestor articole disciplinare și semnificația vizitei mitropolitului Atanasie la Viena (f.10^f) este rezumată astfel: "His ita perfectis Archi Episcopus Athanasius Viennam ad Imperatorem ascendit, a quo honorifice habitus et condecoratus est uti ex ejusdem collationibus

³⁴ *Ibidem*, f. 5^r: "În ziua de 26 septembrie a anului 1699, la Alba Iulia, Guberniul Regal a dezvăluit următoarele, în legătură cu obligațiile Unirii românilor, cu înțelegerea unanimă a credincioșilor religiei catolice".

³⁵ *Ibidem*, f. 6^r: "Arhiepiscopul a protestat în sinodul protopopilor și al preoților la emiterea acestui ordin al Guberniului, văzând că în viitor se adună (se înmulțesc) obstacolele din partea celor de prim rang față de sfânta Unire, dar pe care îi poate avea mai repede de partea sa".

³⁶ *Ibidem*, f. 6^v: " Prin aceasta Guberniul Regal hotărâse ca să fie trimiși inspectori atât catolici, cât și necatolici care să cerceteze prin sate dacă plebea și tot poporul neînvățat vrea să se unească și vrea să primească de bună voie unirea cu Biserica Romano-Catolică sau dacă numai clerul este pregătit să îmbrățișeze această unire. Căci prin această măsură ereticii doreau și să-i întoarcă de la unire pe români și să răspândească neliniștea printre poporul credincios religiei sale, ca și cum prin această unire, ritul Bisericii românilor este admis sfânt, cum este normal, de către sfinții părinți și prezentat conciliilor ecumenice. Au anunțat împăratului că această unire încurajează (n.n.: pe români), iar împăratul a dat un nou decret cu următorul conținut: ".

³⁷ *Ibidem*, f. 8^v: "Aceștia sunt protopopii care au fost față la semnarea Unirii cu Biserica Romană, împreună cu trei stăpâni seculari din toate satele, de asemenea din toate districtele și 12 preoți și mulți alții, astfel încât au văzut (observat) și alte neamuri ce locuiesc în Alba și au spus că toți românii s-au adunat acolo; însă s-au adunat în special ca să vadă dacă legea lor sau ritul se schimbă în vreun fel prin această unire; când arhiepiscopul a anunțat acest lucru, că nu va exista nici o modificare a ritului pentru ei înșiși, toți s-au bucurat.

Astfel în anul 1700 s-a confirmat Unirea Bisericii române din Transilvania cu Biserica Romană și s-a stabilit pe deplin. La ultima adunare s-au creat 28 de articole referitoare la disciplina bisericii, așa cum sunt prezentate și astăzi: Pe data de 4 septembrie 1700 s-a sărbătorit sinodul general la Mitropolia din Alba Iulia, fiind prezenți toți protopopii din Transilvania care sunt români."

perspiciuntur, quae ita habent: ..."³⁸.

Acest codice latinesc a fost, indiscutabil, cel văzut la mijlocul secolului al XIX-lea de către August Treboniu Laurian, pentru că, pe lângă conținutul documentelor Unirii dat de acesta, deși ordonează cronologic actele găsite în codice, comentariile istoricului, ce însoțesc documentele, sunt în mare parte aceleași cu cele prezentate de documentul nostru.

De exemplu, în finalul bucății din codice prezentat de noi există relatarea și comentariul privitor la evenimentele desfășurate în catedrala din Alba Iulia, la preluarea catedralei de către romano-catolici de la reformați, proces redat de Laurian:

"Caeterum ideo maxime studebant Haeretici hanc s[acram] Unionem impedire quia status praesens Transylvaniae utpote maxima ex parte ex haereticis constans, contendebant, quatenus primaria officia et Gubernatoris dignitas penes eam Religionem sint, quae plures sui sequaces numeraret: hinc Acatolici Catholicos longe superabant, cum vero Valachi sacram Unionem cum Ecclesia Romana amplexi sunt, ipsi quoque inter Catholicos connumerati et cohabiti multo superarunt Acatolicos; Catholicos namque Ritus Latini pauci erant, ita ut dum Cathedrale Templum Albense ab Catholicis Imperator pro Catholicis occupari curavit. Clerus Valachicus Episcopum Latinum Martonfium introduxerit et ad magnam aram Archidiaconus Petrus ex Dálya Valachicum sacrum cantatum celebraverit, tam pauci tempore // jam Caroli Imperatoris in Transylvania Catholici Latini Ritus Tardabant igitur status Transylvaniae Regias in favorem Unionis publicare." Și în continuare: "Resolutionnes donec novo fulminatorio ut vocant mandato denuo publicari Imperator jussit. Mandatum vero hoc tale est."³⁹

Semnificația și importanța documentului

Valoarea părții redescoperită și prezentată cu această ocazie din codicele latinesc constă, totuși, în conținutul său pentru epoca din care datează exemplarul. Suntem în fața unei copii făcute, probabil, fie de un iezuit, un scrib al cancelariei episcopiei catolice de Alba Iulia, fie codicele nostru este parte din manuscrisul redactat de către călugării blăjeni și cuprindea istoria Bisericii Unite, ce avea menirea să ilustreze programul emancipator coordonat de către episcopul Grigorie Maior și pus în redacție chiar din epocă, prima oară de către Samuil Micu. Prin urmare, așa cum am menționat, manuscrisul nu este datat, dar e databil. După cum consemnează penultima filă a manuscrisului (f. 13^v), el a fost conceput în perioada tereziană - "Maria Tereza" este scris cu majuscule, iar referințele la ea se fac la prezent -, cel mai probabil în deceniul opt (oricum post 1772, dată care este menționată):

"Notandum quod ex hoc Diplomate concernentia obligatione Episcopi tenendi ad suum latus Theologuni Latini Ritus exmissa sint, cum ab hac obligatione Augustissima Imperatrix Regina Apostolica MARIA THERESIA Anno 1772 dum Excelentissimum Episcopum Gregorium Maior in Episcopum Fagarasiensem promovit, Episcopos Fagarasiensis Nationis Valachicae absolvit, quod etiam Romana Sedes approbavit."⁴⁰

Pe de altă parte însă, în sprijinul apartenenței redactării și copierii iezuite a manuscrisului vin unele caracteristici și confuzii făcute, în epocă, de către iezuiți, care sunt menținute și în codicele prezent: confuzia cronologică între mitropoliții români Teofil și Atanasie – deși e menționată moartea

³⁸ *Ibidem*, f. 10^f: "Astfel, după ce acestea au fost îndeplinite, arhiepiscopul Atanasie a mers la Viena, la împărat, de către care a fost primit și lăudat în mod deosebit, după cum reiese din hotărârile acestuia, care conțin următoarele:".

³⁹ *Ibidem*, f. 14^{r-v}: "În rest ereticii se străduiau foarte mult să împiedice această Sfântă Unire deoarece starea actuală a Transilvaniei, constând în mare parte din eretici, era încordată atâta timp cât îndatoririle cele mai importante și demnitatea Guvernatorului se găseau în puterea acestei religii care număra mai mulți adepți: (aici) cei necatolici erau mai numeroși decât cei catolici, chiar dacă românii au îmbrățișat Sfânta Unire cu biserica romană și ei înșiși fiind socotiți chiar în rândul catolicilor și, ca număr de locuitori, îi întreceau pe necatolici; căci catolicii de rit latin erau puțini, până când împăratul s-a îngrijit să se ocupe de către catolici catedrala de la Alba. Clerul român l-a adus pe episcopul latin Martonfy și protopopul Petru din Daia a celebrat la sfântul altar o cântare românească sfântă; tocmai într-o astfel de perioadă catolicii de rit latin ai împăratului Carol erau puțini în Transilvania atunci când situația de aici ar fi trebuit să fie în favoarea Unirii." Și în continuare: "Împăratul a poruncit ca hotărârile să fie făcute cunoscute, până când vor fi menționate într-un decret urgent. Acesta este ordinul." Vezi la A. T. Laurian, *Documente...*, p. 327, care prezenta același comentariu dar mai clar, mai concis, filtrat în funcție de ordinea și importanța faptelor.

⁴⁰ *Codex manuscriptus*, loc. cit., f. 14^r: "Trebuie menționat că din această diplomă au fost scoase obligațiile episcopului pe care le avea față de ritul latin, atunci când Augusta Împărăteasă și Regină Apostolică MARIA THERESIA l-a eliberat de această obligație în anul 1772. Când l-a ridicat pe preadistinsul episcop Grigorie Maior la rangul de episcop de Făgăraș, i-a iertat pe toți episcopii români de Făgăraș, deoarece chiar Scaunul Apostolic a aprobat acest lucru."

lui Teofil, în iulie 1697, scrisoarea lui Kollonich (2 iunie 1698) este dată înaintea sinodului de Unire a lui Teofil (februarie 1697) – sau inversiunea/confuzia unor documente prin, de exemplu, decretul imperial de unire al lui Leopold din 12 decembrie 1701 (aici datat 1700), care este așezat înaintea sinodului de unire a lui Atanasie (septembrie 1700). Indiferent însă de toate aceste inadvertențe, această copie manuscrisă atestă existența fie a originalului în fața copistului, fie tot a unei copii ordonată în epoca desfășurării evenimentelor de iezuitul Bărâny, care a depus actele Unirii, originale sau copii, în arhiva Arhiepiscopiei de Esztergom, dar, foarte important, care erau cunoscute în deceniul opt al secolului al XVIII-lea.

Putem avansa, așadar, două ipoteze în ceea ce privește locul redacției și/sau autorul copiei manuscrisului nostru. Pe de o parte, putem presupune că suntem în fața proiectului de atragere a românilor la Unire, program încurajat de criza provocată de mișcările confesionale de la jumătatea veacului, concertat și de această dată de Curtea Vienei și susținut de iezuiți, dar de această dată cu concursul larg al noii elite române greco-catolice. Pe de altă parte suntem, de asemenea, îndreptățiți să pledăm și pentru ideea apartenenței acestor copii ale documentelor fundamentale ale Unirii la „dosarul” documentar gândit și conceput în jurul episcopului Grigorie Maior, în vederea convocării sinodului comun al Bisericii Orientale, Unită cu Roma din Imperiu și întrunirii tuturor episcopilor uniți din Imperiu, la Viena, în anul 1773, ocazie cu care au fost puse principalele probleme ale Bisericii Unite din Imperiu, episcopul român unit de Făgăraș detașându-se ca o personalitate de prim rang și în calitate sa de fost cenzor și corector la Tipografia vieneză⁴¹. Menționăm că momentul întrunirii episcopilor la Viena, în martie-aprilie 1773, premerge desființarea ordinului iezuit în Imperiul Habsburgic (august 1773), perioadă care a pus și rezolvat de altfel și în Transilvania problema călugărului iezuit numit pe lângă episcopul român unit, a cărui eliminare trebuie pusă desigur în relație cu persoana, activitatea și imaginea pe care o avea noul episcop român Grigorie Maior la Viena.

Oricum, conceperea codicelui a avut loc în perioada asaltului misionar al episcopului român Grigorie Maior, în plină epocă a reformelor iosefine, marcată de străduința readucerii românilor la catolicism (după mișcările confesionale din Transilvania ce i-a avut drept actori principali pe călugării Visarion Sarai și Sofronie, care au și determinat reînființarea Bisericii Ortodoxe transilvănene în 1761), când se fabricau diverse proiecte în acest sens⁴², iar elita românească, prin pana lui Samuil Micu, redacta, în serviciul aceluiași sinod consumat la Viena la 1773, prima istorie a Bisericii lor: *De ortu, progressu, conversione Valachorum, episcopis item archiepiscopis et metropolitibus eorum*⁴³.

O altă importanță a manuscrisului constă în constatarea cunoașterii, pentru a doua decadă a secolului al XVIII-lea, a celei de a Doua *Diplome Leopoldine* – evocată de altfel și în timpul sinodului general de la Viena (1773)⁴⁴ –, actul fundamental politic, pe care se întemeiasă întreaga acțiune de mișcare națională a episcopului Inochentie Micu-Klein cu 30 de ani înaintea redactării acestui codex, ceea ce atestă faptul că aceasta mai stârnea interes la data respectivă în mediile iezuite și/sau unite românești (călugării-istorici și teologi de la Blaj), cu toate că Șincai sau Micu nu au redat conținutul acestuia, deși au subliniat importanța actului, și era deci cunoscut în semnificațiile sale: "Jubemus praeterea, ut harum transsumtis, sive scriptis, sive impressis, manu alicujuc in autoritate ecclesiastica

⁴¹ Michael Lacko S.J., *Synodus episcoporum ritus Byzantini Catholicorum ex antiqua Hungaria Vindobonae a. 1773 celebrata*, Roma, 1975, passim; autorul, enumerând fondurile documentare avute la dispoziție pentru redactarea lucrării privitoare la sinodul desfășurat la Viena în 1773 (Országos Levéltár – Budapest, Haus- Hof- und Staatsarchiv – Wien, Archivum Secretum Vaticanum și Archivum S. Congregationis de Propaganda Fide – Roma), preciza, la un moment dat, ipoteza: «Probabiliter adhuc alia documenta inveniri possent in aliis archivis, uti ex gr. in Mukačevo, Užhorod, Alba Julia, Križevci, quae tamen consulere non potui ...»; Iosif Pervain, *Studii de literatură română*, Cluj, Editura Dacia, 1971, p. 23-30.

⁴² A se vedea în acest sens interesantul *Projectum de seductione Valachorum ad S. Unionem*, în 15 puncte însoțite de comentarii, datat la 26 august 1776, depozitat la Gyulafehérvári Püspöki Levéltár (Arhiva Arhiepiscopiei Romano-Catolice, Alba Iulia), în fondul: Püspöki Iratok, nr. 1/b, cutia 6, cota 379/a.

⁴³ Publicat de Timotei Cipariu, *Acte și Fragmente Latine Romanesci pentru istoria bisericești române mai ales unite*, Blasiu, 1855; vezi, mai pe larg, Z. Păclișanu, *Istoria Bisericii Române Unite* (Partea a II-a, 1752-1783), în *Perspective*, an XIV-XVI, nr. 53-60, 1991-1993, p. 136-166; Idem, *Vechi vizitații canonice în Ardeal în secolul al XVIII-lea*, în *Cultura Creștină*, XVI, 1936, nr. 1, p. 22; O. Bârlea, *Biserica Română Unită și ecumenismul Corifeilor Renașterii culturale*, în *Perspective*, München, V, 1983, nr. 3-4, p. 166-182; Lidia Gros, *Episcopul Grigorie Maior și mișcarea de emancipare națională a românilor din Transilvania*, în *Acta Musei Porolissensis*, IX, 1995, p. 701-717; Mihai Gherman, *Introduzione la Lexicon Compendiarum Latino-Valachicum Completens Dictiones ac Phrases cum Valachica earum Interpretatione*, în *Romania Orientale*, Università di Roma la Sapienza Dipartimento Di Studi Romanzi, Roma, 7, 1994, p. 17-22.

⁴⁴ Michael Lacko S.J., *op. cit.*, p. 85-88.

constituti, eadem prorsus fides tribuatur, ac si hae ipsae in originali exhibitae fuissent [...]”⁴⁵ De altfel, la Viena, episcopul român unit Grigorie Maior revendica în timpul sinodului respectarea drepturilor și privilegiilor garantate clerului unit român, în baza Diplomei Leopoldine din 1699⁴⁶.

Nu ne putem pronunța însă asupra motivației, a scopului sau obiectivului pentru care a fost comandat și redactat acest codice, mai ales din perspectiva unor acte fundamentale legate de momentul Unirii Bisericii românești din Transilvania cu Biserica Romei (1697-1701) și care lipsesc (dată fiind fluența materialului găsit de noi acestea nu au fost copiate!) din codicele nostru: *rezoluția de Unire cu Biserica Romano-Catolică* semnată de Teofil din 21 martie 1697, ce urmează, de obicei, în literatura de profil, celor trei procese verbale ale sinodului din februarie 1697 – Freyberger, A. Illia, Bzensky, Klein, Șincai, Laurian, Nilles, Dragomir, Stăniloae, Dănilă etc. –, *Adresa către cardinalul Kollonich* cu iscălitura lui Teofil și a 11 protopopi și a unui preot, din 10 iunie 1697 – Nilles, Hevenesi, Stăniloae, Dănilă etc. –, *Rezoluția imperială* din 14 aprilie 1698 – Nilles, Freyberger, Dănilă –, care însă s-ar putea să fi fost copiată înaintea *Enciclicei lui Kollonich* (2 iunie 1698), dar pierdută azi, *Sinodul din 7 octombrie 1698* care a adoptat "*Cartea de mărturie*" a protopopilor/*manifestul de Unire al românilor cu Biserica Romei* – Freyberger, Hevenesi, Fiedler, Pâclișanu, Bârlea, Dragomir, Stăniloae, Dănilă etc. –, *Decretul imperial* din 16 februarie 1699 – Freyberger (p. 63-65), Hevenesi, Nilles –, *Reversalul lui Atanasie*, datat Viena, 7 aprilie 1701, în 16 puncte, – Freyberger, Pâclișanu, Stăniloae –, *Sinodul din 7 ianuarie 1701*, convocat de Atanasie, la care au participat, conform bibliografiei de specialitate, 30 de protopopi (Dragomir), sau cel din 25 iunie 1701, care a confirmat unirea în credință a românilor, și lista ar putea continua.

Redescoperirea acestui codice, considerat un manuscris apocrif, sau chiar inexistent, de către istoriografia de factură ortodoxă, prin vocile autorizate ale lui Lupșa (p. 32-34, 92-94), Dragomir (p. 24) sau Stăniloae (p. 20), precum și studierea sa, ne-au confirmat convingerea că izvoarele legate de aprofundarea epocii Unirii nu sunt pe deplin cunoscute și sunt departe de a fi epuizate. De aceea, credem că ar fi oportună, pentru cercetarea de profil, redactarea unui corpus de documente, care să adune exhaustiv și să ordoneze cronologic documentele legate de epoca în cauză și să facă toate trimerile bibliografice, pentru o mai bună orientare a celor interesați asupra unei epoci și a unei problematici încă controversate.

LAURA STANCIU

⁴⁵ *Codex manuscriptus*, loc.cit., f. 13^v-14^r: "Afară de aceasta poruncim ca tuturor cópiilor acestei scrisori, fie de mână, fie tipărite, iscălite de mâna vreunei autorități bisericești, să li se acorde aceeași crezare, ca și cum s-ar arăta însuși originalul".

⁴⁶ Michael Lacko S.J., *op. cit.*, p. 53-57; Iosif Pervain, *op. cit.*, p. 28.

BIBLIOGRAFIE

- Basarab, Mircea, *Uniatismul transilvan între toleranță și emancipare*, în vol. *Toleranță și conviețuire în Transilvania secolelor XVII-XIX*, coordonator Ioan Vasile Leb, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2001.
- Bârlea, Octavian, *Biserica Română Unită și ecumenismul Corifeilor Renașterii culturale*, în *Perspective*, München, V, 1983, nr. 3.
- Idem, *Unirea Românilor (1697-1701)*, în *Perspective*, anul XIII, nr. 49-50, 1990.
- Benkö, Iosif, *Transsilvania sive specialis*, II, Viena, 1788.
- Bod, Péter, *Brevis Valachorum Transylvaniam incolentium historia*, ms. litografiat, Cluj, 1890, vezi în Dumitran, Ana, Gúdor Botond, pr. Dănilă, Nicolae, *Relații interconfesionale româno-maghiare în Transilvania (mijlocul secolului XVI-primele decenii ale secolului XVIII)*, Alba Iulia, 2000.
- Bunea, Augustin, *Vechile episcopii românesce a Vadului, Geogiului, Silvașului și Bălgradului*, Tipografia seminarului arhidiececan, Blaj, 1902.
- Idem, *Din istoria românilor. Episcopul Ioan Inocențiu Klein (1728-1751)*, Blaj, 1900.
- Idem, *Episcopii Petru Paul Aron și Dionisiu Novacovici*, Blaj, 1902.
- Bzenszky, Rudolph, *Sylogimaeorum Transylvanae Ecclesiae Libri Septem de Rudolph Bzenszky*, editat de V. Rus, în *Acta Musei Napocensis*, 33/II, 1996 (1997), p. 369-457; 34/II, 1997 (1998), p. 183-275.
- Câmpeanu, Remus, *Reactualizarea unei controverse istoriografice. Mitropolitul Atanasie și Unirea religioasă*, în *Anuarul Institutului de Istorie*, Cluj, XXX, 1992.
- Idem, *Între patimă și luciditate. Opinii istoriografice critice privind Unirea religioasă a românilor ardeleni*, în vol. *300 de ani de la Unirea Bisericii Românești din Transilvania cu Biserica Romei. Actele colocviului internațional din 23-25 noiembrie 2000*, coord. Gheorghe Gorun și Ovidiu Horea Pop, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2000.
- Cipariu, Timotei, *Acte și Fragmente Latine Romanesce pentru istoria bisericei romane mai alesu unite*, Blasiu, 1855.
- Crișianu, I., *Beiträge zur Geschichte der kirchlichen Union der Rumänen in Siebenbürgen unter Leopold I*, Hermannstadt, 1883.
- Cserei Mihály, *Historiája*, Pesta, 1852.
- Dănilă, Nicolae, *Dezbinarea religioasă din anii 1697-1701. Unirea românilor transilvăneni cu Biserica Romei. Dosar critic. „Sinodul” de la Alba Iulia din februarie 1697*, în *Credința străbună*, nr. 2 (131), februarie 1997.
- Idem, *Dezbinarea religioasă din anii 1697-1701. Unirea românilor transilvăneni cu Biserica Romei. Dosar critic. Scrisoarea din 10 iunie 1697*, în *Credința străbună*, nr. 7-8 (136-137), iulie-august 1997.
- Idem, *Documentele Unirii de la Alba Iulia (1697-1701). Actele sinodului din februarie 1697*, în *Unirea*, serie nouă, anul IX, nr. 3-4, martie-aprilie 1998.
- Idem, *Documentele Unirii de la Alba Iulia (1697-1701). Decretul sinodal de Unire din 21 martie 1697*, în *Unirea*, serie nouă, anul IX, nr. 5, mai 1998.
- Idem, *„Cartea de mărturisire” din 7 octombrie 1698*, în *Unirea*, serie nouă, anul IX, nr. 10, octombrie 1998.
- Idem, *Documentele Unirii de la Alba Iulia (1697-1701). Scrisoarea din 10 iunie 1697*, în *Unirea*, serie nouă, anul IX, nr. 11, noiembrie 1998.
- Idem, *Documentele Unirii de la Alba Iulia (1697-1701). Rezoluția imperială din 14 aprilie 1698*, în *Unirea*, serie nouă, anul IX, nr. 12, decembrie 1998.
- Idem, *Unirea românilor transilvăneni cu Biserica Romei. Dosar critic. Rezoluția imperială din 14 aprilie 1698*, în *Credința străbună*, nr. 12, decembrie 1998.
- Idem, *Documentele Unirii de la Alba Iulia (1697-1701). Enciclica Cardinalului Kollonich din 2 iunie 1698*, în *Unirea*, serie nouă, anul X, nr. 1-2 (90-91), 1999.
- Idem, *Documentele Unirii de la Alba Iulia (1697-1701). Marele Sinod din septembrie 1700 – 300 de ani –*, în *Unirea*, serie nouă, anul XI, nr. 9 (104), septembrie 2000.
- Idem, *Documentele Unirii în Arhiva Primațială de la Esztergom*, în *Discobolul*, serie nouă, anul VI, nr. 49-51, 2002.
- Densușianu, Nicolae, *Independența bisericească a Mitropoliei Române de Alba Iulia. Cercetare istorico-critică*, Brașov, 1893.
- Dragomir, Silviu, *Românii din Transilvania și Unirea cu Biserica Romei. Documente apocrife privitoare la începuturile unirii cu catolicismul roman (1697-1701)*, București, 1963 (reprint Cluj-Napoca, 1990).
- Fasching, Francisc, *Nova Dacia*, Claudiopoli, 1743.
- Fiedler, Joseph, *Die Union der Walachen in Siebenbürgen unter K. Leopold I*, în *Sitzungsberichte der Philosophisch-Historischen Classe der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften*, vol. 27, caietul III, Wien, 1858.

- Freyberger, Andreas, *Historica Relatio Unionis Walachicae cum Romana Ecclesia factae a. 1701 eorumque, qua in unionis negotio subsecuta sunt usque ad novembrem anni 1702*^{di}, versiune românească și studiu introductiv de Ioan Chindriș, Cluj-Napoca, Clusium, 1996.
- Gherman, Mihai-Alin, *Introduzione la Lexicon Compendiarum Latino-Valachicum Completens Dictiones ac Phrases cum Valachica earum Interpretatione*, în *Romania Orientale*, Universita di Roma la Sapienza, Dipartimento Di Studi Romanzi, Roma, 7, 1994.
- Gorun, Gheorghe, *Problematica Unirii Bisericii românești din Transilvania cu Biserica Romei între istorie și politică*, în vol. *Spiritualitate transilvană și istorie europeană*, editori Iacob Mârza & Ana Dumitran, Alba Iulia, 1999.
- Idem, *Experiența istorică a primului secol al existenței Bisericii Greco-Catolice românești*, în vol. *300 de ani de la Unirea Bisericii Românești din Transilvania cu Biserica Romei*. Actele colocviului internațional din 23-25 noiembrie 2000, coord. Gheorghe Gorun și Ovidiu Horea Pop, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2000.
- Idem, *Biserica românească și societatea transilvană. Studii de istorie a Bisericii greco-catolice românești*, Oradea, Editura Logos '94, 2002.
- Gros, Lidia, *Episcopul Grigorie Maior și mișcarea de emancipare națională a românilor din Transilvania*, în *Acta Musei Porolissensis*, IX, 1995.
- Gudea, Nicolae, *Biserica Română Unită. 300 de ani (1697-1997)*, Cluj-Napoca, 1994.
- Hintz, Johann, *Geschichte des Bisthums der griechisch-nichtunierten Glaubensgenossen in Siebenbürgen*, Hermannstadt, 1850.
- Hurmuzaki, Eudoxiu de, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, vol. V/1, București, 1885.
- Illia, Andreas, *Ortus et progressus variarum in Dacia gentium et religionum cum principibus ejusdem usque ad annum 1722*, Claudiopoli, 1730.
- Katona, István, *Historia critica regnum Hungariae*, tom XVII, Budae, 1805.
- Klein, Samuelis, *Historia daco-romanorum sive valachorum*, cap. VII-XV, editată de August Treboniu Laurian, în *Foaia pentru Minte, Anima și Literatura*, Brașov, 1862.
- Lacko, Michael S.J., *Synodus episcoporum ritus Byzantini Catholicorum ex antiqua Hungaria Vindobonae a. 1773 celebrata*, Roma, 1975.
- Laurian, August Treboniu, *Documente istorice despre starea politică și religioasă a românilor din Transilvania*, în *Magazin istoricu pentru Dacia*, suptu redacția lui A. T. Laurian și Nicolae Bălcescu, tom III, București, 1846.
- Idem, în *Foaia pentru Minte, Anima și Literatura*, Brașov, 1862.
- Lupșa, Ștefan, *Biserica Ardeleană și "Unirea" în anii 1697-1701*, București, 1948.
- Maior, Petru, *Istoria Beseșaricii Românilor[...]*, Buda, 1813.
- Meteș, Ștefan, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Ardeal și Ungaria*, vol. I, Arad, 1918, (ediția a II-a, Sibiu, 1935).
- Nilles, Nicolaus, *Symbolae ad illustrandam historiam Ecclesiae orientalis in terris Coronae S. Stephani*, Oeniponte, 1885.
- Idem, în *Zeitschrift für Katholische Theologie*, IV, 1880.
- Păcățianu, T. V., *Cartea de aur sau Luptele politice-naționale ale românilor de sub coroana ungară*, I, ed. a II-a, Sibiu, 1904.
- Păcurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II (sec. XVII-XVIII), ed. a II-a, București, 1994.
- Păclișanu, Zenovie, *Istoria Bisericii Române Unite (Partea I-a, 1697-1751)*, în *Perspective*, nr. 65-68, an XVII, 1994-1995.
- Idem, *Vechi vizitații canonice în Ardeal în secolul al XVIII-lea*, în *Cultura Creștină*, XVI, nr. 1, 1936.
- Pervain, Iosif, *Studii de literatură română*, Cluj, Dacia, 1971, p. 23-30.
- Popoviciu, George, *Uniunea românilor din Transilvania cu Biserica Romano-Catolică sub imperatul Leopold I*, Lugo, 1901.
- Prodan, David, *Supplex Libellus Valachorum. Din istoria formării națiunii române*, ediția a IV-a, București, Editura Enciclopedică, 1998.
- Siegescu, Jozsef, *A Magyarországi Románok Szent Uniója. Tanulmány az Egyháztörténelem Köréből*, Budapest, 1896.
- Stăniloae, Dumitru, *Uniatismul din Transilvania, încercare de dezmembrare a poporului român*, București, 1973.
- Șincai, Gheorghe, *Opere. Hronica Românilor*, vol. III, ediție îngrijită și studiu asupra limbii de Florea Fugariu, prefață și note de Manole Neagoe, București, 1969.
- Veress, Andrei, *Bibliografia româno-ungară*, vol. I (1473-1780), București, Cartea Românească, 1931.

ANEXĂ

Codex manuscriptus, 14 f., depozitat la Gyulafehérvári Püspöki Levéltár (Arhiva Arhiepiscopiei Romano-Catolice, Alba Iulia), în fondul: Külön Kezelt Vegyes Iratok, nr. 1/b, cutia 1, cota 114, după "Indexul actelor din pachetele S1-30" (acte neînregistrate), litera U: *Unio (vallási) története, rendeletek, határozatok ezzel kapcsolatban*.

Ir. ... Primo nempe: Romanum Pontificem esse capud⁴⁷ uni | versale totius diffusae per orbem Ecclesiae. Secundo: panem azymum | esse sufficientem materiam summendae coenae Domini seu sacramenti | Eucharistiae. Tertio praeter coelum sedem beatorum [et] infernum car | cerem damnatorum tertium dari locum, in quo animae defunctorum | nondum satis expiatae detinentur ac purificantur. Quarto: demum | Spiritum sanctum tertiam in Trinitate personam a Patre [et] Filio | procedere. Quod dum facitis non solum a Deo bonorum omnium | largitore in praesenti quidem vita ubi suarum gratiarum | inflexum ac largiorem etiam in temporalibus benedictionem | in futura vero aeternam felicitatem sperare poteritis: verum etiam | speciali augustissimi caesaris favore [et] regiae potestatis plenitudine | tum personae vestrae, tum Ecclesiae reliqua[ue] ad eandem | spectantia immunitate ac exemptione pari condecoramini, qua | Ecclesiae, personae, resq[ue] Ecclesiasticae Latini ritus ex sacrorum | canonum praescripto effective perfruuntur: [et] si quis hoc suae sacra | tissimae M[ajestatis] decretum ausu temerario contemnere aut praedecla | ratae huic Graeci ritus unitorum immunitate Ecclesiastica aperte | vel occulte ullo sub praetextu aut etiam praetensi usus [et] consue | tudinis antequam unirentur sub velamine contrarie praesumeret. | Iisdem prorsus poenis tum ab Ecclesiastici tum a saecularis fori | iudicibus tum etiam ab augustissimo caesare, si opus fuerit, in | fligendis obnoxius eirt [et] subiacebit quas fidelium Latini ritus | immunitatem Ecclesiasticam laedentes de iure ac consuetudine in | currunt ac insuper in huius Ecclesiasticae immunitatis usu | universi Domini Gubernium regium, magnates, supremi [et] | vicecomites com[i]tatum, iudices nobilium, supremi capitanei | ac iudices regii Siculicalium, pariter [et] Saxoniarum sedium | omnes deniq[ue] tum Ecclesiastici, tum saecularis fori iudices | et iustitiiarii. Si coram eis in praedeclarata immunitate vos laesos | esse questi fueritis, eorumq[ue] auxilium [et] assistantiam implora | veritisiusti iudicium [et] iustitiam non secus ac aliis sanctae | matris Ecclesiae fidelibus eadem im[m]unitate gaudentibus administra | re debebunt [et] tenebuntur. Quod si praestare intermitterent | nobisq[ue], ac successoribus nostris desuper relationem feceritis, | malo tam evidenti severiori etiam manu madela tempestive adhibere | **Iv.** allaborabimus. Datum in Curia com[m]endae nostrae Maylbergensi bene | ficiata Vieniae, Austriae, die secunda mensis iunii, anno Domini | millesimo sexcentesimo nonagesimo octavo.

Leopoldus Cardinalis a Kolonics

Archiepiscopus Strigoniensis

Hoc postquam archiepiscopus Theophilus accepisset, illius eodem | anno synodum generalem Ecclesiae suae Albae Iuliae indixit, in qua | de Unione sequentia tractata sunt.

Sessio I

Sanctissimus ac Reverendissimus Dominus Archiepiscopus longa | oratione enarrat persecutiones Ecclesiae Valachicae sub principibus | acatholicis, qualiter nimirum haeterodoxi artibus suis semper | studuerint ut religionem Ecclesiae Valachicae pestifera suae haeresi | inficerent, recenset venenatissimos libros haeresi infectos ab ipsis | Valachico idiomate editos eo consilio, ut sensim hoc modo ad tuas | partes Valachos pertraherent, praeterea, qualiter mandatum sit | clero Valachico [et] serio impositum, ut publicaret in Ecclesiis | seduloq[ue] populum doceret imagines saevas solummodo⁴⁸ propter | ornatum in domibus [et] templis servandas, neq[ue] obligari homi | nes ad ieiunia quartae [et] sextae feriae, aliaq[ue] aliorum anni tem | porum, imo iniunctum fuisse Valachis die mercurii [et] die veneris carnibus vesci [et] idcirco visitatores haeterodoxos constitutos | fuisse, qui singulas domos tenebantur adire [et] visitare num die | bus ab Ecclesiae prohibitis carnes ad comedendum pararent, qua | de causa Valachi ieiunalia in distincto vase, quod intransibilibus | visitoribus abscondebant, in altero carnalia coquebant, quod | visitoribus ostendebant. Item quantis minis, blanditiis | aliisq[ue] artibus Valachos ad amplectendam Unionem perver | torum suae haeresis dogmatum inducere conati sint [et] ideo | nobilitates praerogativas Valachis sacerdotibus, aliisq[ue] viris id | laborantibus conferebant. Deniq[ue] episcopos haereticis praedi | cantis postponebant [et] subiiciebant superintendentem vero su | prema potestate in episcopum [et] clerum Valachicum dona | **2r.** bant, nihilq[ue] quidquid archiepiscopus disposuisset ac ordinasset, ratum | gratum aut roboris alicuius fuit, antequam a superintendente tanquam | ab oraculo confirmatum [et] approbatum fuisset. Variis etiam | aliis modis affligebantur [et] vexabantur religionis tenaces viri Valachi | praesertim Ecclesiastica dignitate insigniti, imo quandoq[ue] etiam verbe | ribus afficiebantur.

⁴⁷ Recte *caput*;

⁴⁸ recte *solum modo*;

Quemadmodum archiepiscopus sabbas II | huic in castro Balasfalvensi iussu principis ad mensam eius | sedenti, ut autem archiepiscopum possent accusare [et] vexare sub | ornatur quaedam prostituta femina, quae catulum caninum bene | involutum pro infante iam iam⁴⁹ expirante baptizandum fert ar | chiepiscopus subolfaciens eorum fraudem surgens de sede | adiit faeminam, evoluit linteamina, conspicit canem, redit ad | mensam, scindit de raphano, quem ille edebat, pescit enim dies | veneris, porrigit cani, avessatus canis [et] capore renuit, iterum | archiepiscopus ad mensam redit, tollit[ue] de patena, ex qua princeps | cum suae religionis assecis comedeat frustrum carnis, quod tra | dit cani, qui magna cum aviditate illud arripit, tunc archiep[isco]pus | publice ad mensam respondit: si meae religionis esset, mea utiq[ue] | fercula comederet [et] ipsum baptizarem, quia vero hoc minime | facit, meae religionis non est, baptirens eum ii, quibuscum | eosdem cibos comedit, nam horum religionis merito censetur, hinc | ansam arripiens. Princeps archiepiscopum sabbam verberari | curat fustibus ac posteaquam in oppido Vincii exauthorari | curat et ictibus crudelissime caedi iubet, ex quo mors eidem | subsequenda est. Sed [et] reliquum clerum oneribus, servitiis | robotis, tributis, vectigalibus, icloniis ac aliis gravimini | bus ad instar rusticorum [et] subditorum onerabant. Cum | autem benignissimo ac optimo Deo hoc⁵⁰ complacuerit, | hoc Transylvaniae regnum augustissimae domus Austriae | regimini propriis scilicet [et] haereditariis dominis restituere | maiori ex parte Ecclesiae Valachicae persecutio cessavit, nihilq[ue] | ad desideratam pacem aliud requirebatur, quam ut iuxta | benignissimam voluntatem. Augustissimi Leopoldi impera | toris feliciter regnantis de Unione fidei cum catholica | Romana Ecclesia tractaretur ac consultaretur. Multis | **2v.** similibus archiepiscopus clerum [et] populum Valachicum adhortatus | est ac prioris Ecclesiae faciem ostendit, depredicavitq[ue] utilitatem [et] | bonum, quod ex Unione, quam augustissimus imperator offerebat, | resulatret, taliter sessionem hoc die absolvit.

Sessio II

Altera⁵¹ die convenerunt archiepiscopus [et] reliqui de clero consul | tareq[ue] coeperunt ratione ineundae Unionis [et] quidem consultat | tum ratione ritus ne aliquomodo ritus aut disciplina | sensim immutaretur [et] substitueretur Latinae Ecclesiae, dein | calendario veteri ne substituantur novum, sed donec [et] | reliqui ritus Graeci non uniti in ditionibus Austriae | domus penes veteris calendarii usum manebunt, ita | [et] uniti maneant. Praeterea uniti ubiq[ue] possint habere | sui ritus templa, nec ubi fors pauci essent Valachi uniti | [et] carerent parrocho[,] cogantur a Latinis parochis suscipe[re] | sacramenta. Sed possint advocare sui ritus sacerdotem | neve in iudicii secundum Latinum ius canonicum, sed | secundum Graecae Ecclesiae canones [et] disciplinam procedatur. | Ad plura quam quatuor illa puncta nullo sub praetextu | adigatur Ecclesia Valachica. Immunitas omnimoda Ecclesiis | [et] Ecclesiasticis ritus Graeci Valachicis, sicut Ecclesiis [et] | Ecclesiasticis Latini ritus concedatur, nec habeantur uniti | amplius ut tollerati, sed ut patriae filii recepti. Haec | postquam bene discussurunt[,] appremiserunt se amplexu, | nos Unionem, sed sequenti sub declaratione. Primo | sacram Unionem continentia quatuor puncta perpetuo | [et] irrevocabiliter Ecclesia valachica observet [et] teneat, ad | plura autem nullo sub praetextu adigatur. Puncta | quatuor Unionem continentia sequentia sunt: primum | Romanum pontificem esse caput totius per orbem dif | fusae Ecclesiae. Secundum: panem azymum sufficien | tem esse materiam sacramenti Eucharistiae. Tertium: prae | ter coelum sedem beatorum [et] infernum carcerem damna | torum tertium dari locum, in quo animae nondum capiatas | **3r.** detinentur [et] purificantur. Quartum[:] | Spiritum sanctum tertiam in Trinitate personam a Pa | tre [et] Filio procedere. Secundo[:] | in functione Ecclesiastica existentes sacerdotes administri | Ecclesiastici nempe diaconi, cantores, sive ministri, seu | aditui iisdem prorsus iuribus, privilegiis, exemptioni | bus, ac im[m]unitatibus frui ac gaudere debeant, quibus | sacerdotes romano catholici sive ritus Latini iuxta sacrorum | canonum sancita [et] divorum Hungariae regum statuta | frui ac gaudere dignoscuntur. Tertio[:] | Valachi saeculares Romanae Ecclesiae uniti ad omnis generis | officia quemadmodum aliarum in patria receptarum | nationum [et] religionum homines promoveantur [et] appli | centur eorumq[ue] filii ad scholas Latinas catholicas [et] | ad foundationes scholasticas sine discrimine suscipiantur. | Quarto[:] | Archiepiscopo Valachicae Ecclesiae Unitae de competenti | subsistentia provideatur. Sic finita est huius die sessio.

Sessio III

Concluditur hac sessione ut acta prioris sessionis augustissimo | imperatori Leopoldo [et] eminentissimo archiepiscopo prima | ti Hungariae a Kolonics submittantur; dein causae | matrimoniales [et] contentiosae assumuntur, quae in | protocollis consistorialibus insertae sunt [et] tandem | concilio finis imponitur. Finito hoc concilio[,] Theo | philus episcopus fatis cessit, succedit ei Athanasius | vir eximiae pietatis. Hoc sedente in cathedra archi | episcopali sequenti anno 1699 ab augustissimo im | peratore Leopoldo diploma primum ad regium

⁴⁹ iam superflue scriptum;

⁵⁰ hoc abrasum est;

⁵¹ recte *altero*;

Tran | sylvaniae Gubernium transmissum est in haec verba: | Nos Leopoldus Dei gratia electus Romanorum im | perator semper augustus ac Germaniae, Hungariae | **3v.** Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Schlavoniae [et]c. Rex, Archidux Au | triae, dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Marchio Moraviae, dux Lucemburgiae ac Superioris | [et] Inferioris Sylesiae, Vürtembergae, [et] Thekiae, Princeps | Sueviae, Comes Habsburgi, Tyrolis, Ferreti, Chyburgi | [et] Goritiae [et]c.

Memoriae com[m]endamus tenore praesentium significantes | quibus expedit universis, quod cum immunitas Ecclesia | stica, qua Ecclesiae, Ecclesiasticaeq[ue] personae, ac res ipsarum | gaudent iure pariter divino, ac humano singulariter in | apostolico nostro regno Hungariae, ac regnis provinciisq[ue] | eidem iunctis, ac anexis gratos divorum regum | praedecessorum videlicet nostrorum beatae recordatio | nis privilegiis, regnisq[ue] constitutionibus sancita sit | eamq[ue] a cesarea regiaq[ue] M[aies]t[ate] nostra (utpote quae spe | cialem inter reges christianos praerogativam regis | apostolici obtinemus) asseri, defendiq[ue] concedat, iustum | videri, ut quos eadem fides [et] charitas in eiusdem s[anctae] | Ecclesiae Catholicae unitate coniunxit, eiusdem s[anctae] matris | obedientes filios eodem in gremis fovet, eodem deniq[ue] sub | capite, eiusdem corporis commembra vivificat, exindeque | divini aeq[ue] ac humani favoris graviter reddit capaces | iure suo non destituantur. Cum autem nobis pro certo | relatum sit gentem Valachorum Graecorum [et] Ruthenorum | quae hactenus schismatis labe laborabat, aspirante divino | numine in variis regnorum nostrorum Hungariae, Cro | atiae, Schlavoniaeq[ue] partibus, uti [et] in Transylvania, parti | busq[ue] eidem adiunctis cepisse ad Unionem, [et] gremium sacrae | Romanae Ecclesiae redire, omniaq[ue] ea admittere, profiteri | ac credere, quae sancta mater Ecclesia Romano Catholica | admittit, profitetur ac credit [et] nominentur illa quatuor | puncta, in quibus potissimum hactenus dissenserant: primo. | Romanum Pontificem esse caput universale totius per orbem | diffusae Ecclesiae. Secundo. Panem azymum sufficientem | **4r.** esse materiam coenae dominicae seu sacramenti Eucharistiae. Tertio: | praeter coelum sedem beatorum [et] infernum carcerem damnatorum | tertium dari locum, in quo animae nondum expiatae detinentur | [et] purificantur. Quarto: Spiritum sanctum tertiam in Trini | tate personam a Patre [et] Filio procedere. Nos igitur ze | lanti regis apostolici muneri respondere volentes [et] autho | ritatis nostrae regiae plenitudine per praesentem benigne | declarare volumus, quatenus Graeci ritus sacrae Romanae | Ecclesiae unitorum tum Ecclesiae ipsae, tum Ecclesiasticae per | sonae, tum earum res in praedictis Hungariae, Croatiae, | Schlavoniaeq[ue] regnis uti [et] in Transylvaniae, partibusque | eidem annexis eadem prorsus im[m]unitate Ecclesiastica gau | dere debeant, qua Ecclesiae, personaeq[ue] Ecclesiasticae [et] res | fidelium sacrae Romanae Ecclesiae Latini ritus ex sacro[rum] | canonum praescripto [et] terrenorum principum consensu | indultis [et] privilegiis effective perfrui, gaudereq[ue] digno | scuntur. Cuius intuitu nos etiam ulterius sub gravi | indignatione nostra regia severe firmiterq[ue] mandamus | ut a praesentium infra declaranda publicatione nullus | cuiusq[ue] status, authoritatis, dignitatis [et] praerogativae, po | tentiaeq[ue] fuerit, praedecaratae huic Graeci ritus unitor[um] | im[m]unitati Ecclesiasticae aperte vel occulte ullo sub praetex | tu vel etiam praetensi usus vel consuetudinis antequa[m] | unirentur sub velamine audeat contrariari, nec sacerdo | tes Romanae Ecclesiae unitos iobbagyionum more tractare | ad robotas, laboresq[ue] [et] colonicales praestationes etiam sub | honorarii tituli cogere aut incarcerare minus ob di | ctam Unionem persequi loco, beneficio aut parochia | amovere praesumat, iisdem prorsus sub poenis tum ab Ecclesiastici, tum a saecularis fori iudicibus, tum etiam si opus fuerit, a nostra M[aies]t[ate] infligendis, quas fidelium | Latini ritus im[m]unitatem Ecclesiasticam laedentes de iure, | [et] consuetudine incurrunt [et] hoc quidem universis fidelibus | nostris praelatis, magnatibus [et] nobilibus tum Eccl[esi]e | **4v.** siastici, tum saecularis fori iudicibus [et] iustitiariis, cunctis | deniq[ue] praedictorum regnorum uti [et] Transylvaniae statibus | [et] ordinibus, aliisq[ue] quibuscunq[ue] subditis nostris praesentium | notitiam habituris modernis [et] futuris, maxime vero genera | libus, locumtenentibus, aliisq[ue] quibuscunq[ue] officialibus bellicis | ubicunq[ue] locorum existentibus [et] exstituris hisce praecipimus | [et] mandamus, ut si toties nominati Graeci ritus uniti | in praedecarata im[m]unitate se laesos apud vos questi fuerint, vestrumq[ue] auxilium aut opem imploraverint, iisdem assistere | ac eos contra quosvis huius privilegii impetitores tueri | protegere, ac defendere debeatis, quae tandem praemissa | omnia ac iuxta illa praesens etiam c[ae]sareo regium diploma | mandatumq[ue] nostrum benignissime volumus [et] iubemus per | supremos [et] vicecomites [et] iudices nobilium in universis | comitatibus Hungariae, Croatiae [et] Schlavoniae [et] etiam | Transylvaniae, sedibusq[ue] Siculicis pariter [et] Saxonice per | supremos capitaneos ac regiones iudices, in quibus Graeci | ritus uniti degunt, tempore congregationum conciliali[u]m | aut sedium publicari, ut ad omnium quorum opposset no | titiam valeat pervenire, si vero quispiam ausu teme | rario his omnibus reluctantes apparerent, relationem | nobis superinde facere debeatis, quatenus si opus fuerit | tam evidenti malo severiori etiam manu medele tem | p[er]stive adhibeatur, secus itaq[ue] nullus fidelium nostror[um] | facere praesumat. Iubemus praeterea, ut harum transu | ptis sive scriptis sive impressis manu alicuius in au | thoritate Ecclesiastica constituta vel notarii publici sub | scripta eadem prorsus fides tribuatur, ac si hae ipsae | in originali exhibitae fuissent, quas perlectas reddi | insuper volumus exhibenti; harum nostrar[um] duplici | secreto, sigillo nostro, quo ut Rex Hungariae utimur | impendentis communitarum vigore [et] testimonio littera | rum. Datum per manus fidelis nostri, nobis sin | cere dilecti reverendissimi in Christo patris domini | **5r.** Leopoldi sanctae Romanae Ecclesiae tituli s[ancti] Hieronymi | Illiricorum, presbyteri cardinalis a Kolonics, Ecclesiae metro | politanae Strigoniensis, archiepiscopi lociq[ue] ac comitatus eiusdem | supremi, ac perpetui comitis

primatis Hungariae, legati nati | summi [et] secretarii, nec non consilliarum nostri intimi in | civitate nostra Vienna, Austriae die decima sexta mensis februarii anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo | nono regnorum nostrorum Romani quadragesimo secundo | Hungariae [et] reliquorum quadragesimo quarto, Bohemiae vero | anno quadragesimo tertio.

Leopoldus

Leopoldus cardinalis a Kolonics
Episcopus Strigoniensis.
Comes Samuel Kálnakizs

6r. Archiepiscopus intellecta hac Gubernii ordinatione, persciensq[ue] | eam futuram sacrae Unionis impedimento congrata primatiorum | et quos citius habere poserat, archidiaconum et sacerdotum | synodo hanc protestationem fecit.

Nos infra scripti Ecclesiae Romano Catholicae uniti ritus Graeci | episcopus [et] archidiaconi memoriae commendamus tenore prae | sentium quibus expedit universis praecipue vero inclito Transyl | vaniae gubernio, statibusq[ue] eiusdem regni nunc existentibus [et] | post exstuturis, quod nos sponte, libere ac sincere amplexati | simus suae sacra[tissi]mae M[aies]t[at]is clementissimum decretum anno | 1698 die 14 aprilis emanatum, nec non eiusdem sacratis | simae Maiestatis benignissimum diploma anno conventi | die 16 m[ensis] februarii expeditum, pariter alterum eiusdem | c[ae]sar[ae] ac regiae M[aies]t[at]is novum decretum hoc eodem anno, dieq[ue] | 30 m[ensis] februarii inclito Gubernio transmissum, quia vero nomi | ne regii Gubernii ac inclitor[um] statuum eiusdem suae M[aies]t[at]is | decretum anathomia, ac articulis ad nos missi, qui non | tantum suae M[aies]t[at]is feriunt. Sed etiam libertatem religio | nis catholicae eiusdemq[ue] com[m]embris prostutunt, ac conculcant | nos in omnibus iisdem solemniter contradicimus, nec ullos in | quisitores, ac exploratores agnoscimus, ac admittimus nisi a sua | M[aies]t[at]e tanquam rege apostolico [et] eminentissimo cardinali ar | chiepiscopo Strigoniensi primae Hungariae, ac summo in ditio | nibus Hungariae subiectis pastore exmittantur, quas sum[m]a | cum reverentia ac sinceritate non tantum agnoscimus, | sed admittimus [et] amplectemur. Protestamus insuper | etiam iuramento de hoc emissi nos nolle ab Unione Ro | mano Catholicae Ecclesiae recedere, nec ulli religioni Roma | no Catholicae adversanti adhaerere. In cuius maius robur | ac firmamentum sigillum synodi generalis apprimimus | Albae Iuliae 1699. Die 30 m[ensis] [septem]bris.

Nos cum tota synodo Valachor[um]
in Transylvania

6v. Ordinaverat quoq[ue] r[egium] Gubernium, ut ex utraq[ue] religione catholica scilicet | et acatholica com[m]issarii exmitterentur, qui perpagos investigarent, an | plebs, rudisq[ue] populus universus cui religioni vellet se unire, [et] | num sponte sua recipere Unionem cum Romano Catholica Ecclesia | vel vero tantum clerus ad hanc Unionem amplectendam paratus sit. | Volebant [et] emin haeretici per hoc terrefacere, [et] ab Unione convertere | Valachos, [et] tumultus excitare in plebe ritus sui tenaci, quasi per | hanc sacram Unionem ritus Ecclesiae Valachicae aliunde sanctus | [et] approbatus utpote a sanctis patribus [et] aecumenicis conciliis | traditus.

Imperatori Leopoldo detulerunt, quod unio haec tumultus excitet, | imperator vero novum misit decretum tum sequenti tenore:

Leopoldus divina favente clementia electus Romanor[um] | imperator semper augustus [et]c [et]c

Illustres sp[ectab]iles, ac m[a]g[n]ifici, gen[er]osi, egregii, prudentes, circum | specti fideles, dilecti. Memineritis proculdubio⁵² clementissi | mae nostrae resolutionis sub 14 aprilis anni 1698 expeditae [et] G[ubernii] | augusti anni 1699 repetitae, qua serio decrevimus, ut Valachis | Graeci ritus integra libertas sit uni ex quatuor in Transylvaniae | receptis religionibus se uniendi [et] etiam suae religionis sta | tus, quo nunc sunt manendi, ita quidem ut iisdem privile | giis gaudeant, quibus illo religio, cui se Valachi univent⁵³, gaudet. | Cum autem cum displicentia intelligimus, quod contra praefatas | nostras clementissimas resolutiones non solum agatur, verum | etiam quidamseditionis, [et] turbationis quietis publicae amantes | spargere audeant, quod intentio nostra esset, ut praefati Valachi | ad Unionem cum religione catholica cogerentur; proinde vobis | hisce constantem nostram c[ae]s[ar]e[ae] regiam voluntatem, mentem [et] | intentionem clementissime declarare volumus, quod dictis Vala | chis integra libertas sit se uni ex quatuor receptis in Tran | sylvaniae religionibus uniendi, aut in suo moderno statu ma | nendi: gaudeantq[ue] illis privilegiis, quibus religio, cui se | univerint, gaudet, aut ipsi Valachi in moderno suo statu | manentes fruuntur, ita quidem ut nemo sub poena gravis | nostrae indignationis praesumat saepe dictos Valachos in hac | libertate turbare, aut minimum gravare. Imo contrafacientes | ad instantiam gravatorum bono ordine factam, debite puni | **7r.** antur, [et] laesis congrua

⁵² recte *procul dubio*;

⁵³ recte *unirent*;

satisfactio, ac iustitia fiat; volumus enim | ut cuilibet iuxta r[egium] nostrum diploma visam in religione sua | quiete degere possit, ac valeat; vobis denuo clementissime, ac serio | demandantes, ut fatam nostram declarationem per | totam provinciam sine minima mora non solum publicari fa | ciatis verum etiam in observantiam huiusce nostrae clementissimae | resolutionis omne studium, ac diligentiam uti zelosi [et] fideles | consiliarios decet impendatis, cui etiam debitum morem genere | noveritis. Caeterum vobis gratiam nostram cae[sare]o regiam beni | gnissime confirmamus. Datum in civitate nostra Viennae | Austriae die duodima⁵⁴ decembris anno millesimo septin | gesimo, regnoru[m] nostror[um] Romani quadragesimo, Hungariae | quadragesimo septo, Bohemiae vero quadragesimo sexto.

Leopoldus

Iulius Fridericus [...] Bucelleus
Ad mandatum suae cae[sare]ae
M[ajestatis] propria [manu]
Ioannes Theodorus a Visenberg

Archiepiscopus Athanasius post emanatum hoc regium decretum | sequenti anno 1700 synodum generalem totius Ecclesiae Transyl | vano Valachicae [et] partium eidem annexarum Albae Iuliae in monaste | rio S[ancti]s[imae] Trinitatis pro die [quar]ta mensis [septem]bris indicit, in qua primo | [et] ante omnia rem unionis Ecclesiae suae denuo proponit, eiusdem[ue] | utilitatem multis argumentis probat. Cleri major pars facilis | praebet aures, saeculares vero Terra Fogaras boerones seu no | biles promptum suum animum ad suscipiendam s[acram] Unionem decla | rant, idcirco episcopatus denominationem tam propterea, qua | quod nobiliores Valachiae familliae ibi plures reperiantur. Ea | comitatu vero Hunyad [et] sedibus Coronensi [et] Cibirnsi, utpote | inter reformatos [et] lutheranos habitantes ad amplectendam s[acram] Unionem dif | ficilius persuasi sunt, [et] tandem cuncti subscripserunt s[acrae] Unioni | cum Romana Ecclesia. Archiepiscopus [et] quilibet archidia | conus cum iurato suo [et] duobus com[un]isariis presbyteris | districtualibus [et] tribus de omni pago deputatis saecularibus | nomine totius districtus ita ut 200 hominum⁵⁵ millia | fuerint, qui Unionem amplexi sint [et] haec primo die synodi | acta sunt, die altero universi, qui aderant archiepiscopus | **7v.** [et] archidiaconi nomine suo, totius cleri, [et] populi s[acrae] unioni cum Roma | na Ecclesia nomine totius Ecclesiae [et] nationis Valachiae subscribunt[ur], | quatuor illa puncta recipiunt, ita tamen, ut in ritu [et] disciplina | Graecae orientalis Ecclesiae quoad caetera maneant, exceptis iis | duntaxat, qua orthodoxae [et] catholicae fidei, bonis[ue] moribus | contraria reperientur.

Instrumentum unionis Valachicae cum Romana Ecclesia ita | habet: Nos infra scripti Ecclesiae Valachicae in Tran | sylvania, partibus[ue] ei annexis episcopus, archidiaconi, ac | clerus universus memoriae commendamus tenore praesentiu[m] | quibus expedit universis maxime vero inclitis regi Tran | sylvaniae statibus, considerata tam fluxa humana vita in | stabilitate tum etiam animae, cuius in omnibus potior | cura habenda, immortalitate libere ac sponte, impulsus[ue] di | vini numinis cum Ecclesia Romano Catholica Unionem | inivimus, eiusdem s[acrae] matris Romano Catholicae Ecclesiae | commembra nos tenore praesentium declaramus, omnia | admittentes, profitentes, ac credentes, quae illa admittit, pro | fitetur, ac credit, praesentim vero illa quatuor puncta, in | quibus hactenus dissentire videbamus, quae etiam in clemen | tissimo decreto, ac diplomate suae sacra[tissi]mae M[ajestatis], ac emi | nentissimi archiepiscopi nobis insinuantur. Qua propter | iisdem prorsus iuribus, ac privilegiis ex indulto sacrorum canonum | nec non divorum quondam regni Hungariae regum utuntur. | Nos quoq[ue] iuxta praenominatum suae sacra[tissi]mae ce[sare]ae regiae[ue] | M[ajestatis] decretum, nec non eminentissimi archiepiscopi a | modo [et] deinceps uti eiusdem commembra frui, ac gaudere | volumus. In cuius maiorem fidem, ac robur praesens | manifestum nostrum propriae manus syngrapha, nec non | sigillis monasterii nostri Albensis, quam propriis | usualibus com[un]imus. Albae Iuliae 1700, die [quin]ta [septem]bris:

Archiepiscopus Athanasius

Archidiaconus Daniel ex Illia cum 20 sacerdotibus.

Archidiaconus Theodorus ex Koros cum 20 sacerdotibus

Archidiaconus Gabriel ex Bistra cum 15 sacerdotibus

Archidiaconus Thomas ex Vincz cum 24 sacerdotibus

8r. Archidiaconus Ioannes ex Hunyad cum 50 sacerdotibus

Archidiaconus Georgius ex Haczeg cum 35 sacerdotibus]

Archidiaconus Nicolaus ex Szászsebes cum 35 sacerdotibus]

Archidiaconus Petrus ex Dalya cum 30 sacerdotibus]

Archidiaconus Basilius ex Örményszéken cum 39 sacerdotibus]

Archidiaconus Sabbas ex Szelistye cum 15 sacerdotibus]

⁵⁴ recte *duodecima*;

⁵⁵ recte *hominum*;

Archidiaconus Petrus ex Cibirio cum 33 sacerdotibus
 Archidiaconus Maximus ex Frek cum 25 sacerdotibus
 Archidiaconus Stanil ex Vistye cum 46 sacerdotibus
 Archidiaconus Radu ex Berivoj cum 56 sacerdotibus
 Archidiaconus Hristye ex Haromszék cum 13 sacerdotibus
 Archidiaconus Basilius ex Halbor cum 35 sacerdotibus
 Archidiaconus Idomir ex Bargis cum 9 sacerdotibus
 Archidiaconus Basilius ex Brassov cum 25 sacerdotibus
 Archidiaconus Georgius ex Ohábá cum 40 sacerdotibus
 Archidiaconus Basilius ex Szupedure cu[m] 26 sacerdotibus
 Archidiaconus Ioannes ex Kopánd cum 16 sacerdotibus
 Archidiaconus Constantinus ex Vidrabék cum 9 sacerdotibus
 Archidiaconus Petrus ex Gyorgis cum 27 sacerdotibus
 Archidiaconus Adam ex Száß Várós cum 29 sacerdotibus
 Archidiaconus Ioannes ex Kalián cum 30 sacerdotibus
 Archidiaconus Radul ex Kalan cum 40 sacerdotibus
 Archidiaconus Constantinus ex Bókucz cum 28 sacerdotibus
 Archidiaconus Machabeus ex Nimicza cum 29 sacerdotibus
 Archidiaconus Ioannes ex Hinesd cum 40 sacerdotibus
 Archidiaconus Mathaeus ex Lapos cum 27 sacerdotibus
 Archidiaconus Theodorus ex Lemeny cum 36 sacerdotibus
 Archidiaconus Theodorus ex Riusor cum 49 sacerdotibus
 Archidiaconus Simeon ex J. Szarvad cum 50 sacerdotibus
 Archidiaconus Andreas ex Somlyo cum 24 sacerdotibus
 Archidiaconus Simeon ex Illyesfalva cum 40 sacerdotibus
 Archidiaconus Demetrius ex Bakai cum 37 sacerdotibus
 Archidiaconus Michael ex Kalota cum 30 sacerdotibus
 Archidiaconus Paskul ex Thorda cum 28 sacerdotibus
 Archidiaconus Ioannes ex Diomel cum 45 sacerdotibus
 Archidiaconus Constantinus ex Haporta cum 24 sacerdotibus
 Archidiaconus Ioannes ex Szengyel cum 49 sacerdotibus
 Archidiaconus Ioannes ex Szakál cum 26 sacerdotibus
 Archidiaconus Szimeon ex Szilvás cum 26 sacerdotibus
 Archidiaconus David ex Ujfalva cum 46 sacerdotibus
 Archidiaconus Stephanus ex Szent Mihaly [cum] 25 sacerdotibus
8v. Archidiaconus Basilius ex Szintul cum 7 sacerdotibus
 Archidiaconus Iván ex Lazár cum 13 sacerdotibus
 Archidiaconus Petrus ex Alba Iulia c[um] 22 sacerdotibus
 Archidiaconus Gabriel ex Szaváros c[um] 40 sacerdotibus
 Archidiaconus Adam ex Kudzir c[um] 24 sacerdotibus
 Archidiaconus Gregorius ex Bity c[um] 35 sacerdotibus

Archidiaconi ex Máramonis

Archidiaconus Illias ex Szoldobis cum 9 sacerdotibus
 Archidiaconus Lukás ex Szelis cum 9 sacerdotibus
 Archidiaconus Basilius ex Komlis cum 45 sacerdotibus

Hi sunt, qui concilio ratione Unionis cum Romana Ecclesia archidiaconi interfuerunt cum tribus de omni pago senioribus saecularibus, pariter de omni districtu iurato, duobusque deputatis sacerdotibus, multi alii adfuerunt, ita ut in admirationem raperentur aliae nationes Albae habitantes, dicerentque universos Valachos illuc concurrisse, convenerant autem vel ideo maxime, ut viderent, num per hanc Unionem ipsorum lex, seu ritus aliqua ex parte mutatur, quod ubi archiepiscopus declaravit, ipsis nulla in re ritus mutationem fieri, cuncti aq[ui] vivere⁵⁶.

Ita anno 1700 unio Ecclesiae Transylvano Valachicae cum Romana Ecclesia confirmata, plenique stabilita est. In ultima sessione 28 articuli conditi sunt disciplinam Ecclesiae concernentes, uti originala hodiernum praesefert, hunc in modum: Anno Domini 1700 [septem]bris [quarta] hoc tempore celebrata est synodus generalis in Metropoli Albae Iuliae praesentibus omnibus archidiaconis regni Transylvaniae, qui sunt Valachi.

⁵⁶ recte *ac vivere*;

Nos archiepiscopus Athanasius coram s[acra] synodo mani | festam facimus voluntatem nostram [et] stricte praecipimus | ubiq[ue] in comitatibus [et] sedibus in partibus, sacerdotibus, sae | cularibus, Valachis, Graecis, Rascianis in regno Transylvaniae | existentibus, ut sequentia puncta observent.

[prim]o Quando archiepiscopus cum curatoribus iuratis archiep[iscop]o | adistentibus indicent diem pro synodo, cui intersint cuncti | regni archidiaconi, tunc quilibet archidiaconus cum duobus | sacerdotibus senioribus die determinata pro synodo adsit, ar | **9r.** chidiacono vero in ratione sumptuum [et] expensarum quilibet sacer | dos contribuat [cruciferis] 12 qui vero nollet hoc praestare archidiaconus un | acum | his duobus senioribus eum exequatur, quod si archidiaconus die | determinata non adfuerit, dignitate privetur [et] 66 fl[orenis] mulctetur.

[secund]o Qui in clerum assummi vellet primo adeat archidiaconum, [et] litteras sibi expetat, [et] cum littera etiam a suo spirituali ad | nos veniat, [et] sciatur ad intelligentiam Psalterium, [et] tonos seu can | tum Ecclesiasticum [et] omnia sacramenta Ecclesiae, [et] donec in | Metropoli 40 dies expleverit, archiep[iscop]us eum non ordinet pa | rochiam autem ipsis archidiaconus quaerat, [et] teneatur archidia | cono unam pellem vulpinam dare.

[terti]o Sacerdotes ex aliis diaecesibus venientes non suscipiantur antequa[m] | tulerint ab archiepiscopo litteras de sui receptione, ac benedictione | non absimiliter etiam sacerdotes, qui in alterius archidiaconi | districtu migrant, non suscipiuntur antequam a suo archidia | cono habebunt litteras, quod sit homo bonus [et] contributionem | persolverit, qui autem archidiaconus non sic fecerit archiep[iscop]us | ab eo 24 fl[orenis] mulctam desumat.

[quart]o Archidiaconi foris in regno, vel districtibus divortia non faciant nisi in synodi generali Albae Iuliae, qui autem deprehensus fuerit | hoc facere omni honore privetur, eandemq[ue] mulctam praestat.

[quint]o Sacerdotes, qui copulabant profugos per alios pagos, vel parochiarum alterius sacerdotis, vel cognatos sacerdotali functione amoveatur.

[sext]o Saeculares potentiose domum parochi, vel familiam eius, vel | pecora eius sine scitu archiepiscopi vel archidiaconi adcunctes | sint excommunicati, donec rationem reddent [et] reus inventus solvet | mulctam synodi generalis 66 florenis.

[sept]o Sacerdotes, qui non habent coronam vel capucium, vel cauponas | frequentabunt, vel ebrii per forum ambulabunt, vel non incedent | in longis vestibus priventur sacerdotio.

[octa]vo Qui fuerunt fornicatores vel fures non ordinentur.

[non]o Cum habuerit sacerdos causam cum saeculari, si sacerdos egerit | contra saecularem, quaerat eum in foro suo coram iudice vel | officialibus comitatensibus, cum autem saecularis contra sacerdos | tem egerit, quaerat eum in foro suo coram archidiacono v[el] archiep[iscop]o.

[decim]o Sacerdos, qui adibit parochiam ulterius sacerdotis, vel faciet deficere | eiusdem proventum, vel in foro externo, hoc est: coram saecularibus | ipsum accusabit[,] tondetur; id est: degradetur.

[undecim]o Pagus, qui non indulgebit aedituo im[m]unitatem robotarum, vel non⁵⁷ habebit aedituum sit excommunicatus, donec aedituum consti | tuent, [et] im[m]unitatem ipsi ab omnibus expensis [et] robotis pa | gentibus praestitent.

[duodecim]o Pagus, qui parochus a qualibet domo unam gelimam tritici, [et] | unam metretam avenae, [et] duos laboris dies non praestabit, careat | sacerdote, [et] sacerdos, qui talibus fungi praesupserit, tondetur.

[tertio decim]o Sacerdos, qui diebus dominicis, [et] festis tribus vicibus, diebus | vero mercurii, [et] veneris bis, [et] in ieiunio omni die officium di | vinum non absolverit, privetur sacerdotio.

[quarto decim]o Sacerdotes quantum poterunt divina officia Valachica lingua | celebrent, Evangelium, [et] concionem, ut intelligant fideles, qui | autem non dixerit omnibus diebus dominicis, [et] festis mul | ctetur 12 florenis, si vero hanc mulctam pari fecerint, | eiiciuntur de sacerdotio.

[quinto decim]o Homines sani domi existentes, qui diebus dominicis, [et] festis | non ibunt ad templum, [et] lyturgiam, eos sacerdos cum iudice | [et] iuratis primo mulctet unum flore[um], [et] si secundo non vene | rint ad templum, tunc tres florenos, [et] si tertio non | venerint ad templum, tunc eiiciatur ab Ecclesia tanquam | ethnicus, ita, ut nec funus eorum comitetur. Sacerdos, simi | liter qui non confitentur [et] non com[m]unicant, [et] qui non sciunt | Pater Noster [et] Credo, [et] Decalogum, sive senex, sive iuvenis | eodem modo puniatur.

[sexto decim]o Sacerdotes bigami nullo modo celebrent Lyturgiam, si autem | deprehensi fuerint, tondentur, [et] totaliter tradantur statui | saeculari.

[septimo decim]o Sacerdos qui baptizabit, [et] non chrismabit, privetur sacerdotio.

[duodevicesim]o Testa teneantur, quae sunt horologio notata rubris litteris | [et] habent Polyleon, [et] Evangelium illa observentur, qui vero | aliter tenebunt 12 florenis mulctentur.

[undevicesim]o Sacerdos, qui determinata die ad archidiacono pro congregatione | districtuali ad congregationem non comparuerit, archidia | conus cum duobus senioribus sacerdotibus, [et] cum congregatione | sex florenis mulctam ab eo desumat, nisi fors infirmus fuerit.

⁵⁷ recte *vel non*;

[vicesim]o Qui absq[ue] sacerdote sponsalia contrahent, non copulentur antequam id | archidiacono vel archiepiscopo significabunt.

[uno et vicesim]o Homines, qui non observabunt quatuor ieiunia, vel non ieiunabunt | pro debito feria [quar]ta [et] [sex]ta in ieiunio a pisce Ecclesiae consortio pri | ventur, donec a parochia, [et] parochianis petierit condonationem.

[duo et vicesim]o Qui sunt veri sacerdotes [et] utuntur tabaca quomodocumq[ue] florenis | 12 mulctam subeant.

[tertio et vicesim]o Qui animam vel legem increpabit, sacerdos privetur munere sacer | dotali, laicus vero excommunicatur.

[quarto et vicesim]o Ubi in templo non erit imago Christi [et] B[eatae] Virginis MARIAE | atq[ue] s[ancti] Nicolai, sacerdos 12 pagus vero 24 flor[enis] mulctae subiicia[tu]r.

[quinto et vicesim]o Sacerdos apud quem reperirentur vestes Ecclesiasticae im[m]undae | aut breviores, quam ad talos, vel calyces, [et] reliqua impurgata | 24 flor[enis] mulctetur.

[sexto et vicesim]o Sacerdotes qui non com[m]emorabunt in divino officio augustis | simum J[osephum] Leopoldum imperatorem, [et] coronatum regem nostrum | Iosephum Leopoldum, atq[ue] etiam archiep[iscopu]m Transylvaniae de | gradu sacerdotii deponantur.

[septimo et vicesim]o In quo districtu, vel pago inventi fuerint mali homines latrones[,] | fornicatores, aut aliorum scelerum perpetretores, quamvis | ab officialibus saecularibus puniti fuerint, tamen antequam | Ecclesiae reconciliati fuerint, non recipiantur, sed moneant | excommunicati.

[duodetricesim]o Pagus in quo diebus dominicis, aut festis choraе per plateas | aut alio modo fient 12 flor[enis] mulctetur.

His ita perfectis archiepiscopus Athanasius Viennam ad | imperatorem ascendit, a quo honorifice habitus, [et] condecoratus est | uti ex eiusdem collationibus perspiciuntur, quae ita habent: |

Nos Leopoldus Dei gratia electus Romanor[um]⁵⁸ | imperator semper augustus, ac Germaniae, Hun | gariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Schlavoniaeq[ue] [et]c Rex | Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae[,] | Carintiae, Carnioliae, Lucemburgi, ac Superioris, [et] Inferioris | Silesiae, Vürtembergae, [et] Tecka, Princeps Sueviae, Marchio sa[n]cti | Romani Imperii Burgoviae, Moraviae Superioris [et] Inferi oris Lusitiae, Comes Habsburgi, Tyrolis, Ferretis, Chyburgi, | [et] Goritiae, Landoravii Alsaciae, Dominus Marchiae, Schlavo | niae, Portus Naonis, [et] Salinarum [et]c [et]c

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes | quibus expedit universis, quod nos pro ea, qua in procurandis | fidelium animarum subditorum nostrorum pastoribus cura [et] | solitudine perpensis singularibus, iisq[ue] | eximiiis fidelis nostri | Athanasii per Transylvaniam, partesq[ue] | eidem annexas ritus | Graeci episcopi meritis, animiq[ue] | dotibus, doctrina item, [et] | eruditione, ac omnibus grata, exemplariq[ue] | ipsius vita, moribus | [et] aliis virtutibus, quibus ipsum ab altissimo insignitum esse | ex singulari magnorum ministrorum nostrorum relatione | cognovimus. Eundem itaq[ue] | episcopum veluti personam | idoneam, bene meritam, nobisq[ue] | gratam in episcopum | nationis Valachicae in Transylvania, partibusq[ue] | eidem anne | xis summumq[ue] | praelatum, ac pastorem antelati populi | Valachici nunc per mortem, [et] decessum olim Theophili | eiusdem episcopatus ultimi possessoris de iure, [et] de facto | vacantem iure patronatus nostri regii, quod generaliter | in conferendis universis provinciae nostrae Transylvaniae | partiumq[ue] | eidem annexarum Ecclesiis, [et] beneficiis, divor[um] | quondam Hungariae regum praedecessorum videlicet no | strorum felicissimae reminiscendae optimo iure habere | [et] exercere dignoscimur, assumendum, nominandum, eligendum | ac insuper etiam in nostrum consiliarium declarandum | eundemq[ue] | episcopatum cum cunctis iuribus, emolumentis | [et] fructuositatibus quocunq[ue] | nomine vocitatis ad eundem | de iure, [et] ab antiquo spectantibus, [et] pertinere debentibus | praefato episcopo dandum, [et] confesendum, deinde ad capes | sendam eiusdem episcopatus possessionem per thesaura | riatum nostrum in principatu Transylvaniae provincia | constitutum instellandum esse duximus, imo assum[m]imus, no | minamus, et eligimus, praesentamus, damiusq[ue], [et] conferri | mus, quinimo pro peculiari nostro ce[sare]o regio, quo erga | **IIr.** antelatum episcopum ducimus affectu pro sui ac nationis suae | honore, [et] existimatione torque aureo cruceq[ue] | in eodem pendente | effigieq[ue] | nostra ce[sare]o regia adornata, [et] de uno in alterum | condescendenda, [et] devolvenda condecorandum, [et] honorandum | esse volumus, ita tamen, ut idem summo s[anctae] Romanae | Ecclesiae Pontifici, nobis, ac modimo, ac pariter futuris | archiepiscopis Strigoniensibus obediens, ac in omnibus | iustis ac licitis rebus, [et] negotiis fidelis esse debeat, ac | teneatur fidei professionem a modo in posterum tam | idem episcopus, quam successores eiusdem, quinimo [et] | alii eiusdem ritus sacerdotes, qui nimirum episcopatu | ac aliis beneficiis uti, frui, ac gaudere voluerint[,] Litte | ras donationales, ac collationales a nemine alio nisi | a nobis tanquam Rege Apostolico per Cancellariam no | stram aulico Transylvanicam expediendas implorabunt, | [et] impetrabunt harum nostrarum vigore [et] testimonio | litterarum mediante. Datum in civitate nostra Viennae |

⁵⁸ recte *Romanorum*;

Austriae[,] die decima nona[,] mensis martii[,] anno Domini | millesimo septingentesimo primo, regnorum nostrorum | Romani quadragésimo tertio, Hungarici quadragésimo sexto, Bohemici vero quadragésimo quinto.
Leopoldus mp.

Comes Samuel Kalnaki mp.
Ioannes Fiath mp.

Sequitur diploma secundum Leopoldinum

Nos Leopoldus [et]c [et]c memoriae commendamus | tenore praesentium significantes quibus expedit universis | quod considerantibus nobis, quibus potissimum admini | culis religio catholica a tot retroactis annorum saeculis | ad haec usq[ue] tempora inter genus humanum non solum | propagata[,] sed [et] confirmata exstiterit, verum etiam | per universa orbis totius etiam inter infideles regna | **11v.** in tantum [et] tam late patentem sui splendorem excreverit, in | ter alia divinae providentiae subsidia ex eo factum esse ani | madvertimus, quod nimirum principes pii, ipsiusq[ue] reli | gionis studiosi, [et] amantes in cultu divini numinis | propagando, Ecclesiasticaq[ue] disciplina conservanda, ornanda | [et] ad seram aetatem transmittenda plurimum semper | momenti attulissent, proficereq[ue] [et] salutari opere im | pendissent. Hinc est, quod nos quoq[ue] divina benignitate | reipublicae christianae praesidentes eosdem sicut in aliis | optimo principe dignissimis virtutibus, ita etiam hac | in parte libenter imitamur, nihil magis in votis habemus | quam ut cultus divinus, religioq[ue] catholica augeatur[,] | foveatur, [et] conservetur per cultus namq[ue] divini promo | tionem regna stabiliri, felicesq[ue] rerum progressus im | petrari, victoriasq[ue] [et] triumphos reportari, manifesta | etiam propria experientia nostra sufficienter adverti | mus, dum numerosas Deo propitio de naturali chri | stiani⁵⁹ nominis hoste furca his retroactis annis repor | tatas victorias gloriosis, ac victricibus annis nostris re | cuperata, [et] furcis erepta praesidia, ipsamq[ue] regni no | stri Hungariae Metropolitani, [et] sedem regalem Budam | saepius licet ante hac irritum tamen conatu oppugnatam | per nos tamen cum adiutorio divino feliciter expu | gnatam, propulsatamq[ue] foedam Ottomanicam perfidiam | [et] totum ferme Hungariae regnum, prout [et] Transyl | vaniae provinciam a iugo Turcico eliberatam, [et] | post liminio quasi avitae libertati assertam esse experti | sumus. Quae omnia soli divinae benedictioni | piisq[ue] religiosorum Ecclesiasticorum iram divinae Ma | iestatis placantium suffragiis, [et] praecibus adscribimus | [et] annumeramus, ac proinde tum ex eo, tum vero pro | solita nostra in Deum pietate, ac continuo rerum | omnium quaecumq[ue] in maiorem antelati cultus divini | propagationem, atq[ue] boni publici conservationem | [et] argumentum cedere possunt pro viribus promoveren | **12r.** darum studio, ac zelo ut etiam pro peculiari nostro ce[sare]o r[e]gio | quo erga nationem Valachicam ducimus affectu, in super | benigno etiam animo summere volentes, quod cum im[m]uni | tas Ecclesiastica, qua Ecclesiae, Ecclesiasticae personae, ac res | ipsarum gaudent iure pariter divino, ac humano singulari | ter in apostolico regno Hungariae regnis, provinciisq[ue] eidem | adiunctis [et] annexis gratiosis divorum regum praedecessorum | videlicet nostrorum beatae sacerdotionis privilegiis, regniq[ue] | constitutionibus sancita sit. Eamq[ue] a ce[sare]a regia Maiestate | nostra utpote qui specialem inter reges christianos prae | rogativam obtinemus regis apostolici asteri, defendiq[ue] concedat | iustum videri, ut quos eadem fidem [et] charitas in eiusdem | s[anctae] Ecclesiae unitate coniunxit, eiusdem s[anctae] matris obedientes | filios eodem in gremio fovet, eodem deniq[ue] sub capite, eius | dem quoq[ue] corporis commembra vivificat, eademq[ue] divini | atq[ue] humani favoris pariter reddit capaces suo iure non | destituantur; cum autem nobis pro certo relatum sit, gen | tem Valachorum, Graecorumq[ue] Ruthenorum, quae hactenus | schismatis labe laborabat aspirante divino numine, coope | rante potissimum fidelis nostri nobis sincere, atq[ue] intime | dilecti reverendissimi in Christo patris ac domini Leo | poldi s[anctae] R[omanae] Ecclesiae cardinalis, [et] s[ancti] R[omani] patri comitis a Kolonicis | archiepiscopi Srigoniensis, aliorumq[ue] vivorum apostoli | corum zelo, in variis regnorum nostrorum, [et] signanter | in Transylvania partibusq[ue] eidem adiunctis copiose ad | Unionem, [et] gremium s[anctae] R[omanae] Ecclesiae redire, omniaq[ue] ea admittere | quae s[ancta] mater Ecclesia Romano Catholica admittit, profitetur[,] | credit, ac nominanter quidem puncta subsequenter, in qui | bus potissimum hactenus dissemerat. Primo. Roma | manum⁶⁰ pontificem esse caput totius per orbem diffusae | Ecclesiae. Secundo: panem azymum sufficientem esse ma | teriam caenae dominicae. Tertio: praeter coelum sedem bea | torum, [et] infernum carcerem damnatorum, tertium dari | locum in quo animae nondum expiatae detinentur [et] purificant[ur]. | Quarto: Spiritum sanctum tertiam in Trinitate personam | **12v.** a patre filioq[ue] procedere. Nos igitur zelanti regi apostolici | muneri respondere volentes ex autoritatis nostrae regiae | plenitudine per praesentes declarare volumus, quatenus Graeci | ritus s[anctae] Romanae Ecclesiae unitatem tum Ecclesiae ipsae, tum | Ecclesiasticae personae, tum earum res in praeacta Transyl | vaniae provincia, partibusq[ue] eidem annexis eadem prorsus | im[m]unitate Ecclesiastica gaudere debent, qua Ecclesiae, Eccle | siasticaeq[ue] personae, ac res Romanae Ecclesiae Latini ritus | ex sacrorum canonum praescripto, [et] terrenorum principu[m] | consensu, indultis, [et] privilegiis effective perfrui, gaude | req[ue] dignoscuntur, universa etiam [et] singula privilegia | immunitates,

⁵⁹ recte *chris | tiani*;

⁶⁰ recte *Romanum*;

[et] praerogativas a divinis quondam Hungariae, [et] Transylvaniae regibus, [et] principibus felicis nimirum recordationis antecessoribus nostris clementer iisdem concessa, [et] elargita, in omnibus eorundem punctis, clausis [et] articulis acceptamus, approbamus, [et] ratificamus, consensum nostrum regum pariter [et] attentam praebemus [et] impletimus. Ac nihilominus pro ulteriori nostra erga eosdem declaranda benignitate, ac clementia ab omni personalis contributionis respectu duntaxat canonum ad Ecclesias spectantium onere, [et] praeterea cuiusvis navali aut pelonii pensione vel uti alios nobilitari praerogativa gaudentes a quarumque decimarum a terris Ecclesiasti cis qua talibus praestationibus eximendos, [et] immunitendos esse decrevimus, quinimo clementer annuimus, ut qui cunque etiam saeculares plebeae conditionis homines toties mentionatae sacrae Ecclesiae sese univerint, immediate statui catholico annumerentur, siquidem inter status computentur, ca pacesque legum patriarum, ac universorum beneficiorum non ut hactenus solum tolerati, sed ad instar reliquorum patriae filiorum reddantur, cuius intuitu nos etiam sub gravi indignatione nostra regia clementer serio, firmi terque mandamus, quatenus a modo in posterum nullus cuiusque status, autoritatis, dignitatis, [et] praerogativae praeceminentiaeque fuerit, praedecaratae huic Graeci ritus unionis **13r.** immunitati Ecclesiasticae aperte vel occulte sub praetextu vel etiam praetensi usus vel consuetudinis sub velamine audeat contraire, nec sacerdotes Romanae Ecclesiae unitos iobbagyionum more tractare, ad robotas, labores, [et] colonicales praestationes etiam sub honorarii titulo cogere, honoraria ab iisdem, ut hactenus factum fuisset, exigere, eosdem incarcerare, multo minus ob dictam Unionem persequi, loco, beneficio, terra rum possessione aut parochia amovere praesument; iatamen ut cathedismi eorundem veluti in fundamentalibus, [et] essentia libus vitati ab omnibus prae quorum manibus existerent, reperiuntur, [et] alii praemissae unioni conformes imprimantur, [et] per omnes distribuantur, [et] ut initiorum filii maius incrementum scientiae valeant haurire, desideramus, ut Albae, Haczeg [et] Fagaras oppidis scilicet in praeatacta Transylvania esistenti bus scholas instituant, [et] ut templa, ubi plures fuerint Valachi valeant, erigere annuimus. Cum autem Graeci ritus Valachi nec lyturgiam, nec ieiunia, nec signum sacrae crucis nec Deiparae Virginis, [et] sanctorum cultum, nec fidem in sanctissimam Trinitatem deserturi sint, certum est, nec reformatae, ne lutheranae, nec unitariae religionis unire se possunt, siquidem aliud est, se cum religione unire aliqua, [et] aliud religio nis protectionem assumere. Siquidem Maestri nostrae tanquam regi apostolico, summoque Ecclesiarum patrono collatio uni versorum beneficiorum tam in Transylvaniae provincia, quam et partibus eidem annexis ex vi praerogativae regis apostolici optimo iure competeret. Proinde modernis [et] futuris temporibus in futura quoque vacantia tres personas pro dignitate episcopali aptas [et] idoneas nostrae Maiestati regiae proponant, [et] quae eligere, [et] denominare dignabimur, ille, si episcopali dignitate Graeci ritus prout [et] alii Ecclesiastici maioribus officiis gaudere voluerit, collationales, seu donationes per cancellariam nostram aulico Transylvanicam expediendas a nemine sed a nobis impetrabit, ab aliis vero impetrata praesentium per vigorem nullius tenebuntur esse vigoris.

Et ut haec universa, [et] singula deducantur in effectum toties **13v.** mentionatus episcopus non solum omnem diligentiam, [et] sedu litatem adhibebit, sed ipse etiam veluti reliquis praesidens aedificationi omnimode studeat, iurisdictioni eiusdem concredito in bonis, [et] honestis moribus uti personas decet Ecclesiasticas conservet, ut exemplo ipsorum ipsa quoque plebs ad bonos mores amplectendos quodummodo provocatur.

Quod quidem universis fidelibus nostris praelatis, magnatibus et nobilibus tam Ecclesiastici, quam saecularis fori iudicibus et iustitiariis, cunctis denique praedictorum, ut Transylvaniae statibus [et] ordinibus, gubernioque nostro regio supremis comitibus, capitaneis, iudicibus regiis, civitatum, [et] sedium Saxonicalium magistris civium, aliisque quibuscunque subditis nostris praesentium notitiam habituris modernis [et] futuris maxime vero generalibus, locumtenentibus, aliisque quibuscunque officialibus bellicis ubicunque locorum existentibus [et] exstituris hisce praecipimus, [et] mandamus, ut si toties nominati Graeci ritus uniti in praedecarata immunitate se se laetos quessi fuerint vestrumque auxilium, [et] opem imploraverint, eisdem assistere ac eosdem contra huius privilegii impetitores tueri, protegere, ac defendere debeatis.

Quae tandem praemissa omnia, [et] singula iuxta illa praesens etiam cesareum regium diploma mandatumque nostrum benignis sive volumus per supremos, [et] vice comites ac iudices nobilium in universis comitatibus Transylvaniae, sedibusque Siculicalibus, pariter [et] Saxonis per supremos capitaneos [et] regios iudices, in quibus Graeci ritus uniti degunt, tem pore congregationis comitatum, aut sedium publicari ut ad omnium, quorum oportet notitiam valeat perveni re, si vero quipiam ausu temerario his omnibus in toto vel in parte reluctantis apparerent. Relationem nobis superinde facere debeatis quatenus si opus fuerit tam evidenti malo severiori etiam manu medela tempestive adhibeatur. Secus itaque nullus fidelium nostrorum facere praesumat. Iubemus praeterea, ut harum transumptis sive scriptis, sive impressis manu alicuius in autoritate Ecclesiastica constituti, eadem prorsus fides tribuatur **14r.** ac si haec ipsa in originali exhibita fuissent; in cuius rei memoriae firmitatem perpetuam praesens diploma iurium antelatorum episcopi, sacerdotum, ac Valachicae nationis futura pro cautela necessarium sub sigillo nostro prudenti aulico, [et] authentico extradandum duximus, [et] concedendum. Datum in archidu calivitate nostrae Viennae

Austriae decima nona mensis | martii anno Dominum millesimo septingentesimo primo | regnorum nostrorum,
Romani quadragesimo tertio, Hun | garici quadragesimo sexto, Bohemici vero quadragesimo quinto.

Leopoldus mp.

Comes Samule Kálnaki mp.

Ioannes Fiath mp.

Notandum, quod ex hoc diplomate concernentia obligationem | episcopi tenendi ad suum latum
theologum Latini ritus | exmissa sint, cum ab hac obligatione augustissima impera | trix regina apostolica
MARIA THERESIA anno 1772 | dum excellentissimum episcopum Gregorium Maior in | episcopum
Fagarasiensem promovit, episcopos Fagara | sienses nationis Valachicae absolverit, quod etiam Romana | sedes
approbavit.

Coeterum ideo maxime studebant haeretici hanc s[acram] Unionem impedire | quia status praesens
Transylvaniae utpote maxima ex parte ex | haeticis constans, contendebant, quatenus primaria officia, [et] gu |
bernatoris dignitas penes eam religionem sint, quae plures sui se | quaces numerarent: hinc acatholici catholicos
longe superabant, cum vero Valachi sacram Unionem cum Ecclesia Romana | amplexi fuerint, ipsi quoq[ue] inter
catholicos connumerati, [et] cohabiti multo superarunt acatholicos; catholici namq[ue] | ritus Latini pauci erant,
ita ut dum cathedrale templum | Albense ab acatholicis imperator pro catholicis occupari | curavit. Clerus
Valachicus episcopum Latinum Martonfium | introduxerit, [et] ad magnam aram archidiaconus Petrus ex Dálya |
Valachicum sacrum cantatum celebraverit, tam pauci tempore | **14v.** iam Caroli imperatoris in Transylvania
catholici Latini ritus erant. | Tardabant igitur status Transylvaniae regias in favorem unito[rum] | publicare
resolutiones, donec novo fulminatorio ut vocant mandata | denuo publicari imperator iussit. Mandatum vero hoc
tale est:

Leopoldus [et]c Illustres [et]c

Tametsi vobis sub ser[?] aminadversione nostra nisi aliam | exequendae benignae voluntatis nostrae
sphaeram, sceptrige | ramq[ue] regiae autoritatis altitudine veritis experiri in anno | adhuc Domini 1701, die 20
mensis aprilis non ita | dudum transacto praeterita commiseramus [et] manda | verimus; quatenus vos puncta in
anno 1699, die vero | [quin]ta mensis [septem]bris ad observandam parem inter quatuor receptas | religiones
libertatem [et] aequalitatem tendentia, [et] collimantia | per nos benignissima resoluta, ac alia etiam in eodem
man | dato comprehensa ad iustim citra omnem tergiversationem | [et] renitentiam, ut fideles subditos decet,
observetis, debitaq[ue] | executioni mancipetis, ac per eos, quorum interest observari fa | cere non intermittatis,
vos tamen manifesta ducti contumacia | in palpabile regiae nostrae autoritatis vilipendium, prostitutionemq[ue] |
regiorum nostrorum mundatorum, nec puncta in an[n]o 1699 | praeatacto, sed nec alias benignas resolutiones
nostras in | recentiori benigno mandato nostro fusius deductas, [et] de | claratas ad hodiernum usq[ue] diem
debito fine terminastis | perq[ue] eos, quibus intere[?] terminari curastis taliter vos ino | bedientes, [et]
negligentes reddere non formidastis. Quamobrem | iustissimum quidem esset adversus contemptores
mandatorum | nostrorum strictiorem, ac arctiorem procedendi modalitatem | arripere, volentes tamen tam legis
vigorem, quam sceptrigerae | regiae nostrae autoritatis altitudinem lenitatem clementiae | nostrae temperare,
vobis adhuc semel, [et] ex superabundanti fir | miter praecipientes comittimus, [et] mandamus, quatenus acceptis
|

Transcrierea textului:

prep. univ. ANDREEA MĂRZA